

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.04.2023
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.08.2024
Avaldamismärge:	RT I, 07.03.2023, 61

Muinsuskaitseseadus

Vastu võetud 20.02.2019
[RT I, 19.03.2019, 13](#)
jõustumine 01.05.2019

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
25.11.2020	RT I, 10.12.2020, 1	01.01.2021
15.02.2023	RT I, 07.03.2023, 7	01.04.2023

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimisala ja eesmärk

(1) Käesoleva seaduse eesmärk on kultuuripärandi säilimine ja mitmekesisus, mis tagatakse järgmiste tegevustega:

- 1) kultuurimälestiste (edaspidi *mälestis*) ja muinsuskaitsealade ning neid ümbritsevate kultuuriväärtusega keskkondade säilitamine ja kaitse;
- 2) arheoloogiliste leidude ja arheoloogiliste leiukohtade kaitse;
- 3) vaimse kultuuripärandi kaitse.

(2) Mälestisel, muinsuskaitsealal või nende kaitsevööndis ehitamisele kohaldatakse ehitusseadustikus ja maaparandusseaduses sätestatud, võttes arvesse käesolevast seadusest tulenevaid erisusi. Võimaluse korral ühitatakse käesolevas seaduses sätestatud teatise- või loamenetlus ehitusseadustikus või maaparandusseaduses ettenähtud teatise- või loamenetlusega.

(3) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduses sätestatud, võttes arvesse käesolevast seadusest tulenevaid erisusi.

§ 2. Seaduse kohaldamisala

Käesolevat seadust kohaldatakse mälestiseks, muinsuskaitsealaks ja arheoloogiliseks leiukohaks tunnistamisele ning mälestiste, muinsuskaitsealade, arheoloogiliste leiukohtade ja arheoloogiliste leidude kaitse ning säilimise korraldusele. Käesolev seadus kehtib ka majandusvööndis majandusvööndi seaduse tähenduses.

2. peatükk Põhimõtted ja mõisted

§ 3. Muinsuskaitse põhimõtted

- (1) Kultuuripärandi väärtustamine ja säilitamine on ühiskonna ühine kohustus.
- (2) Kultuuripärandi säilitamine ja teadvustamine hoiab alal riigi ning tema piirkondade identiteeti ja eripära ning kindlustab praegustele ja tulevastele põlvetele mitmekesise ning kultuurimälu kandva elukeskkonna.
- (3) Ajaloolises keskkonnas muudatuste tegemisel lähtutakse kultuuri- ja elukeskkonna mitmekesisuse ning kvaliteedi hoidmise põhimõttest. Lisatav uus peab toetama ja aitama esile tuua varem loodud väärtusi. Muudatuste tegemisel arvestatakse muu hulgas puuetega inimeste erivajadustega.

(4) Mälestiste ja muinsuskaitsealade kaitsmisel lähtutakse ettevaatuspõhimõttest, mille kohaselt peavad mälestisele ja muinsuskaitsealale suunatud tegevused vähendama mälestiste ja muinsuskaitsealade hävimise ohtu ning toetama väärtuste säilimist. Seaduses sätestatud juhtudel ja korras viiakse läbi keskkonnamõju hindamise menetlus või taotletakse tegevusteks pädeva haldusorgani luba või teavitatakse teda.

(5) Mälestise ja muinsuskaitseala konserveerimise ning restaureerimise eesmärk on mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise autentsuse säilitamine ning selle potentsiaalse terviklikkuse taastamine, kui viimane on võimalik kunstilise või ajaloo võltsimiseta.

(6) Mälestise ja muinsuskaitseala konserveerimisel, restaureerimisel ning ehitamisel kasutatakse võimaluse korral ja põhjendatud juhtudel algupäraseid materjale ning traditsioonilisi töövõtteid ja tehnoloogiaid.

(7) Riik ja kohaliku omavalitsuse üksused arvestavad oma ülesannete täitmisel kultuuripärandi kui avaliku väärtusega ning teevad omavahel koostööd, et toetada kultuuripärandi säilimist ja kasutuses hoidmist.

(8) Käesoleva seaduse alusel mälestisele ja muinsuskaitsealale suunatud riiklikes tegevustes lähtutakse avalike huvide ning igapäevaste õiguste ja vabaduste tasakaalustatuse ning proportsionaalsuse põhimõttest.

§ 4. Ainealine kultuuripärand

(1) Ainealine kultuuripärand on inimtekkelised või inimese ja looduse koosmõjul tekkinud esemed ja keskkonnad, millel on ajalooline, arheoloogiline, kultuuriline või esteetiline väärtus.

(2) Ainelise kultuuripärandi kaitse hõlmab kultuuriväärtusega asjade ja maa-alade väljaselgitamist, uurimist ja dokumenteerimist, populariseerimist, mälestiseks, muinsuskaitsealaks või arheoloogiliseks leiukohaks tunnistamist ning nendega seotud tegevuste reguleerimist.

§ 5. Vaimne kultuuripärand

(1) Vaimne kultuuripärand on põlvest põlve edasi antavad tavad, esitus- ja väljendusvormid, teadmised, oskused ning nendega seotud tööriistad, esemed, artefaktid ja kultuuriruumid, mida kogukonnad, rühmad ja mõnel juhul üksikisikud tunnustavad oma kultuuripärandi osana ning hoiavad elavas ja loovas kasutuses.

(2) Vaimse kultuuripärandi kaitse tähendab tingimuste loomist vaimse kultuuripärandi elujõulisuse tagamiseks. See hõlmab muu hulgas vaimse kultuuripärandi väljaselgitamist, uurimist, dokumenteerimist ja populariseerimist.

§ 6. Arheoloogiline kultuurikiht

(1) Arheoloogiline kultuurikiht on otsese inimtegevuse tulemusena või kaasmõjul tekkinud ladestus, mis võib sisaldada ehitusjäänuseid, vrakke, inim- ja loomaluid, arheoloogilisi leide, sealhulgas töö- ja tarbeesemeid, tootmisjääke ja muud sellist.

(2) Vrakk on vee-, õhu- ja muu sõiduki jäänus või selle osa või osad koos nende alla jääva alaga ning vrakiga seonduva lasti või muude esemetega.

§ 7. Mälestisele ja muinsuskaitsealale suunatud tegevused

(1) Hooldamine on järjepidev tegevus mälestise või muinsuskaitseala korrashoidmiseks.

(2) Remontimine on tegevus mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise seisundi parandamiseks, millega ei muudeta mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise ilmet, konstruktsioone, mahtusid ega detaile ning mille puhul kasutatakse algupäraseid materjale.

(3) Ilme muutmine on tegevus, mis mõjutab mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise eksterjöõri ja interjöõri senist väljanägemist, sealhulgas värvilahenduse ja viimistluse muutmine, detailide või konstruktiivsete elementide ümberpaigutamine, eemaldamine või kinnikatmine, kinnismälestisele või muinsuskaitsealale objekti, sealhulgas teisaldatava objekti või ajutise ehitise, näiteks kioski, müügipaviljoni või välikohviku, valgustus- ja muu seadme, tehnovõrgu, -rajatise ja -seadme, teabekandja ning reklaami paigaldamine.

(4) Konserveerimine on tegevus, millega tõkestatakse mälestise, muinsuskaitsealal asuva ehitise või nende osade edasine hävimine, kindlustades tehniliselt selle konstruktiivseid, arhitektuurseid ja dekoratiivseid elemente säilitades eri ajastute väärtuslikud kihistused ning jättes puuduvad osad taastamata.

(5) Restaureerimine on tegevus, millega fikseeritakse mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise autentne seisund, eemaldades vajaduse korral vähem väärtuslikke ja ilmet rikkuvaid elemente ja kihistusi ning taastades puuduvaid ja kahjustunud osi teaduslikult põhjendatud kujul ja meetodil, tuginedes originaaldokumentidele ning uuringutele.

3. peatükk

Kaitse kehtestamine

1. jagu Mälestis ja muinsuskaitseala

§ 8. Mälestis

Mälestis on käesoleva seadusega sätestatud korras riigi kaitse alla võetud kultuuriväärtusega kinnis- või vallasasi, selle osa, asjade kogum, maa-ala või ehituslik kompleks.

§ 9. Muinsuskaitseala

(1) Muinsuskaitseala on käesoleva seadusega sätestatud korras riigi kaitse alla võetud kultuuriväärtusega maa-ala, ajalooline asula või selle osa või inimese ja looduse koosmõjul väljakujunenud kultuurmaastik.

(2) Muinsuskaitseala võib koosneda ühest või mitmest perioodist pärit hoonetest (edaspidi *muinsuskaitsealal asuv ehitis*) ja rajatistest koos arheoloogilise kultuurikihi, loodusobjektide, tänavatevõrgu, teede, kõlvikute ning hoonestus- ja krundistruktuuriga.

§ 10. Riikliku kaitse eeldus

(1) Riikliku kaitse alla võtmise eelduseks on, et kultuuriväärtusega asi või maa-ala esindab Eesti ainelise kultuuripärandi väärtuslikumat osa, millel on teaduslik, ajalooline, kunstiline või muu kultuuriväärtus või mille säilitamise kohustus tuleneb rahvusvahelisest lepingust.

(2) Riikliku kaitse eelduse hindamiseks vajalikud üldised kriteeriumid mälestiste liikidele ja muinsuskaitsealale ning muinsuskaitsealal asuvate ehitiste väärtusklassid kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#)määrusega.

§ 11. Mälestiste liigid

(1) Mälestiste liigid on:

- 1) ajaloomälestis;
- 2) arheoloogiamälestis;
- 3) ehitismälestis;
- 4) kunstimälestis;
- 5) ajalooline looduslik pühapaik;
- 6) tehnikamälestis.

(2) Ajaloomälestis on poliitilise ja ühiskondliku protsessi, olulise ajaloosündmuse või silmapaistva ühiskonna- või kultuuritegelasega seotud asi või maa-ala.

(3) Arheoloogiamälestis on inimtegevuse säile, asi või nende kogum ja muud jäljed, mis on kultuurmaastiku ajalise mitmekihilisuse näitajad ja mis annavad teaduslikku informatsiooni inimkonna ajaloo ning inimese suhte kohta looduskeskkonnaga. Arheoloogiamälestise oluline osa on arheoloogiline kultuurikiht.

(4) Ehitismälestis on hoone koos selle interjööriga, sealhulgas sisekujunduselementide ja hoone algse funktsiooniga seotud sisseseadega, rajatis või ehituslik kompleks, mis on oluline Eesti arhitektuuriajaloo ja ruumilise keskkonna arengu tähistaja ja mitmekesise elukeskkonna hoidja.

(5) Kunstimälestis on kunstilise, kultuurilise, usundilise, ajaloolise, etnoloogilise või teadusliku väärtusega vallasasi, asjade kogum, ehitise osa või ehitisest eemaldatud osa, mis peegeldab kunsti, käsitööoskuste või esteetika arengut ning kohalike traditsioonide ja kogukonnaga seotud protsesse.

(6) Ajalooline looduslik pühapaik on olulise inimõjuga rahvapärilise ohverdamise, pühakspidamise, ravimise, usulise või rituaalse tegevusega seotud asi või maa-ala. Ajaloolised looduslikud pühapaigad on olulised rahvapäriliskultuuri ning kohaliku identiteedi kandjad.

(7) Tehnikamälestis on ajaloolise, tehnilise, teadusliku, kultuurilise või sotsiaalse väärtusega vallasasi või asjade kogum, mis kajastab ühiskonnas toimunud protsesse ning on majandus- ja sotsiaaliajaloo, industrialiseerimise ja esteetika arengu näide.

(8) Mälestised jagunevad kinnismälestisteks ja vallasmälestisteks. Kinnismälestised on ajaloomälestis, arheoloogiamälestis, ajalooline looduslik pühapaik ja ehitismälestis. Vallasmälestised on kunstimälestis ja tehnikamälestis.

§ 12. Veealune mälestis

- (1) Veealune mälestis on sisevetes, territoriaalmeres, piiriveekogus või majandusvööndis paiknev mälestis koos arheoloogilise ja loodusliku ümbrusega.
- (2) Veealune mälestis, millel ei ole omanikku või mille omanikku ei ole võimalik kindlaks teha, kuulub riigile.
- (3) Riigile kuuluva veealuse mälestise valitseja on Muinsuskaitseamet (edaspidi *amet*).

§ 13. Maailmapärandi objekt

Maailmapärandi objekt on mälestis või muinsuskaitseala, mis on arvatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsiooni artikli 11 lõike 2 alusel koostatud maailmapärandi nimekirja.

§ 14. Kaitsevöönd

- (1) Kinnismälestise ja muinsuskaitseala kaitseks võib kehtestada kaitsevööndi, kaaludes selle vajalikkust ja ulatust kaitsevööndi eesmärkidest lähtudes.
- (2) Kinnismälestise kaitsevööndi eesmärk on tagada:
 - 1) kinnismälestise säilimine sobivas ja toetavas keskkonnas ning seda ümbritsevate mälestisega seotud kultuuriväärtuslike objektide ja elementide säilimine;
 - 2) kinnismälestise vaadeldavus ja mälestisel avanevate algupäraste vaadete säilimine;
 - 3) kinnismälestist ümbritseva arheoloogilise kultuurikihi säilimine.
- (3) Muinsuskaitseala kaitsevööndi eesmärk on tagada:
 - 1) muinsuskaitseala säilimine sobivas ja toetavas keskkonnas, et vältida järske üleminekuid hoonestuse mastaapsuses ja tiheduses;
 - 2) muinsuskaitseala vaadeldavus olulistest vaatepunktidest.
- (4) Kaitsevööndi võib jagada erinevate kitsendustega osadeks, lähtudes käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatud eesmärkidest.
- (5) Kaitsevööndit ei kehtestata:
 - 1) muinsuskaitsealal paiknevale mälestisele, kui muinsuskaitseala kaitsekorras ei ole määratud teisiti;
 - 2) kalmistul paiknevale mälestisele;
 - 3) kinnismälestiseks olevas pargis paiknevale mälestisele.
- (6) Ajaloolise terviku moodustavatele või lähestikku asuvatele mälestistele võib kehtestada ühise kaitsevööndi.

§ 15. Mälestiseks ja muinsuskaitsealaks tunnistamise ettepanek

Igäühel on õigus esitada ametile põhjendatud ettepanek asja või maa-ala riikliku kaitse alla võtmiseks.

§ 16. Mälestiseks ja muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse algatamine

- (1) Enne mälestiseks ja muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse algatamist küsib amet sellekohast arvamust:
 - 1) asukohajärgselt kohaliku omavalitsuse üksuselt;
 - 2) riigi haldusorganilt, kelle pädevus seondub kaitse alla võtta soovitava esemega;
 - 3) asja või maa-ala piiresse jääva kinnisasja omanikult.
- (2) Kui enne mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse algatamist arvamuse küsimisega kaasneks ülemäärane halduskoormus, võib asja või maa-ala piiresse jääva kinnisasja omaniku arvamuse jätta küsimata, kui omanike arv on suurem kui 100.
- (3) Arvamuse andmiseks antakse piisav tähtaeg. Arvamuses esitatakse põhjendatud seisukoht asja või maa-ala mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise kohta ning teave kehtivate haldusaktide või pooleliolevate haldusmenetluste või muude oluliste asjaolude kohta, mis võivad kaitse alla võtmist mõjutada.
- (4) Amet otsustab riikliku kaitse eeldusi, esitatud arvamusi ja muid asjaolusid hinnates asja või maa-ala mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse algatamise.
- (5) Kui amet otsustab mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse algatada, teavitab ta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikut ja haldusorganit, edastades teabe menetluse edasise käigu ja menetluse tõenäolise lõppemise aja kohta.
- (6) Mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse käigus selgitatakse välja asja või maa-ala kultuuriväärtus, kaaludes avalikku huvi ja kaasatud isikute huve ning hinnates mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise ja kaitsevööndi kehtestamise põhjendatust, ning koostatakse kaitse alla võtmise õigusakti eelnõu või lõpetatakse menetlus.

§ 17. Mälestiseks tunnistamise ettevalmistamine

(1) Amet saadab kaitse alla võtmise õigusakti eelnõu tutvumiseks menetlusosalistele, sealhulgas kavandatava kaitsevõõndi piiresse jääva kinnisasja omanikule, ning annab piisava aja arvamuse ja vastuväidete esitamiseks.

(2) Kui pärast menetlusosaliste ärakuulamist selguvad asjaolud, mille tõttu mälestiseks tunnistamine ei ole põhjendatud, menetlus lõpetatakse.

(3) Amet teavitab menetluse lõpetamisest menetlusosalisi ja ettepaneku tegijat. Teates esitatakse menetluse lõpetamise põhjendus.

§ 18. Muinsuskaitsealaks tunnistamise ettevalmistamine

(1) Muinsuskaitsealaks tunnistamine vaadatakse läbi avatud menetluses.

(2) Amet avaldab vähemalt ühes üleriigilise levikuga ajalehes, kohalikus või maakondlikus lehes ning ameti veebilehel teate muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse algatamise kohta. Teates avaldatakse lühidalt kaitse alla võtmise õigusakti eelnõu sisu, avaliku väljapaneku aeg ja koht ning arvamuste ja vastuväidete esitamise tähtaeg. Avalik väljapanek ei kesta üldjuhul vähem kui neli nädalat.

(3) Avaliku väljapaneku kestel esitatud arvamused ja vastuväited lahendab amet pärast väljapaneku lõppemist ning enne avaliku arutelu toimumist.

(4) Pärast arvamuste ja vastuväidete lahendamist ning vajaduse korral kaitse alla võtmise otsuse eelnõu uuendamist korraldab amet avaliku arutelu. Avalikku arutelu ei pea korraldama, kui teates nimetatud tähtaja kestel arvamus või vastuväiteid ei esitatud.

(5) Kui avaliku arutelu toimumise aega ei ole teatavaks tehtud koos avalikust väljapanekust teatamisega, teavitab amet sellest vähemalt kümme päeva enne arutelu toimumist käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud korras.

(6) Avalik arutelu protokollitakse. Protokoll peab sisaldama arutelul esitatud seisukohti ja küsimusi ning neile antud vastuseid. Amet teeb protokollid kättesaadavaks ameti veebilehel.

(7) Kui pärast avalikku väljapanekut või avalikku arutelu muinsuskaitsealaks tunnistamise õigusakti eelnõu oluliselt muudetakse, korraldab amet uue avaliku väljapaneku või avaliku arutelu.

(8) Kui avalikul väljapanekul või avalikul arutelul selguvad asjaolud, mis tingivad muinsuskaitsealaks tunnistamise menetluse lõpetamise, lõpetab amet menetluse.

(9) Amet teavitab menetluse lõpetamisest käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud korras. Teates esitatakse menetluse lõpetamise põhjendus.

§ 19. Mälestiseks ja muinsuskaitsealaks tunnistamine

(1) Mälestiseks tunnistamise otsustab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga, kuulates ära Muinsuskaitse Nõukogu seisukoha.

(2) Mälestiseks tunnistamise käskkirjas märgitakse:

- 1) mälestise nimetus, koosseis, asukoht ja maa-alalise objekti puhul selle piir;
- 2) mälestise liik või liigid ja kaitse alla võtmise põhjendus;
- 3) kaitsevõõndi määramise korral selle eesmärk ja piir ning kaitsevõõndis asuvad kultuuriväärtuslikud objektid ja elemendid;
- 4) leevendused käesoleva seaduse § 52 lõigetes 1–3 ja § 62 lõikes 1 sätestatud tööde tegemise loakohustusest ning § 58 lõigetes 1–3 ja §-s 66 sätestatud kooskõlastamise või teavitamise kohustusest, kui neid tehakse.

(3) Muinsuskaitsealaks tunnistamise otsustab valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul Vabariigi Valitsus korraldusega.

(4) Enne Vabariigi Valitsusele ettepaneku esitamist kuulab valdkonna eest vastutav minister ära Muinsuskaitse Nõukogu seisukoha.

(5) Muinsuskaitsealaks tunnistamise korralduses määratakse muinsuskaitseala kaitsekord, milles märgitakse:

- 1) muinsuskaitseala nimetus ja piir;
- 2) kaitse eesmärk;
- 3) muinsuskaitsealal asuvate ehitiste väärtusklassid;
- 4) kaitse eesmärgi tagamiseks vajalikud nõuded, sealhulgas vajaduse korral ehitamise tingimused vastavalt ehitiste väärtusklassidele, muinsuskaitsealal avanevad olulised sisevaated ning muud kitsendused;

5) kaitsevööndi määramise korral selle eesmärk ja piir, sealhulgas muinsuskaitsealale avanevad olulised vaated;

6) leevendused käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud säilitamiskohustusest, § 52 lõigetes 1–3 sätestatud tööde tegemise loa kohustusest ning § 58 lõigetes 1–3 sätestatud kooskõlastamise või teavitamise kohustusest, kui neid tehakse.

(6) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 3 nimetatud õigusakt avaldatakse Riigi Teatajas ning see jõustub kümnendal päeval pärast avaldamist.

§ 20. Mälestiseks ja muinsuskaitsealaks olemise lõpetamine ning muutmine

(1) Mälestiseks olemise võib lõpetada, kui mälestis:

1) on museaal muuseumiseaduse tähenduses;

2) on arhivaal arhiiviseaduse tähenduses;

2¹) on sõjahaud sõjahaudade kaitse seaduse alusel;

[RT I, 07.03.2023, 7- jõust. 01.04.2023]

3) on teise mälestise lahutamatu osa;

4) ei vasta riikliku kaitse eeldusele;

5) on tehniliselt halvas seisundis ja seisundi parandamine põhjustab asja autentsuse kadumise;

6) on hävinud ja selle taastamine ei ole põhjendatud;

7) ei ole leitav ega tuvastatav ja on piisav alus arvata, et mälestis ei ole säilinud.

(2) Mälestiseks olemise lõpetamise otsustab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga, kuulates ära Muinsuskaitse Nõukogu seisukoha.

(3) Muinsuskaitsealaks olemise võib lõpetada, kui muinsuskaitseala:

1) ei vasta riikliku kaitse eeldusele;

2) on hävinud ja selle taastamine ei ole põhjendatud.

(4) Muinsuskaitsealaks olemise lõpetamise otsustab valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul Vabariigi Valitsus korraldusega.

(5) Enne Vabariigi Valitsusele ettepaneku esitamist kuulab valdkonna eest vastutav minister ära Muinsuskaitse Nõukogu seisukoha.

(6) Mälestiseks ja muinsuskaitsealaks tunnistamise õigusakti lõpetamisele ning mälestiseks ja muinsuskaitsealaks tunnistamise õigusakti muutmisele kohaldatakse käesoleva seaduse §-s 15, § 16 lõigetes 4–6 ning §-des 17–19 sätestatud.

(7) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 4 nimetatud õigusakt avaldatakse Riigi Teatajas ning see jõustub kümnendal päeval pärast avaldamist.

§ 21. Ajutise kaitse alla võtmine

(1) Kultuuriväärtusega asja või maa-ala võib võtta ajutise kaitse alla, et hinnata mälestiseks tunnistamise menetluse algatamise vajadust ja vajaduse korral viia läbi mälestiseks tunnistamise menetlus.

(2) Ajutist kaitset kohaldatakse juhul, kui on piisav alus arvata, et kultuuriväärtusega asi või maa-ala võib enne mälestiseks tunnistamist hävida või kaduda või asja või maa-ala kultuuriväärtust rikutakse. Ajutise kaitse kohaldamise vajaduse korral ei pea järgima käesoleva seaduse § 16 lõikes 1 sätestatud kohustust.

(3) Ajutise kaitse alla võtmise otsustab ameti peadirektor käskkirjaga. Käskkiri jõustub allakirjutamisel ja avaldatakse kultuurimälestiste registris.

§ 22. Ajutise kaitse abinõud

Ajutise kaitse alla võetud asja või maa-ala suhtes kohaldatakse käesolevas seaduses mälestise kohta sätestatud. Ajutise kaitse all oleva asja või maa-ala omanikul või valdajal on mälestise omaniku või valdaja õigused ja kohustused.

§ 23. Ajutise kaitse tähtaeg

(1) Ajutise kaitse alla võib asja või maa-ala võtta kuni kuueks kuuks. Põhjendatud juhul võib ajutise kaitse tähtaega pikendada, kuid mitte kauemaks kui 12 kuuni.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtaja kulg peatub ajaks, mille jooksul asja või maa-ala kultuuriväärtuse kindlakstegemine on takistatud haldusakti adressaadist sõltuvalt.

(3) Ajutine kaitse kehtib kuni mälestiseks tunnistamiseni, kuid mitte kauem kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtaja lõpuni.

(4) Ajutise kaitse vajaduse äralangemisel enne käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtaja lõppu ajutine kaitse lõpetatakse. Ajutise kaitse lõpetamise otsustab ameti peadirektor käskkirjaga. Käskkiri jõustub allakirjutamisel ja avaldatakse kultuurimälestiste registris.

2. jagu

Arheoloogiline leid ja arheoloogiline leiukoht

§ 24. Arheoloogiline leid

(1) Arheoloogiline leid on maasse, maapinnale, ehitisse, veekogusse või selle põhjasetesse ladestunud või peidetud arheoloogiline, sealhulgas ajaloolise, kunstilise, teadusliku või muu kultuuriväärtusega inimtekkeline ese või esemete kogum, millel ei ole omanikku või mille omanikku ei ole võimalik kindlaks teha.

(2) Arheoloogilise leiu kultuuriväärtuse tuvastab amet.

(3) Arheoloogilise leiu määramisel esemete kogumina võetakse lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule arvesse esemete leidmise konteksti, omavahelist seost ja terviklikkust.

(4) Arheoloogiline leid kuulub riigile, sõltumata sellest, kelle kinnisasjast see leiti või kelle valduses see on. Arheoloogilist leidu ei saa heauskelt omandada.

(5) Arheoloogilise leiu suhtes ei kohaldata asjaõigusseaduse §-e 90 ja 103.

§ 25. Arheoloogiline leiukoht

(1) Arheoloogiline leiukoht on maa- või veela, kust on leitud arheoloogilisi leide, inimluid, ajalooliste ehituskonstruksioonide jäänuseid või muid arheoloogilisele kultuurikihile osutavaid elemente ja mis võib neid elemente jätkuvalt sisaldada.

(2) Igäiks peab rakendama ettevaatusmeetmeid, et vältida arheoloogilise leiukoha ja arheoloogilise leiu rikkumist ning hävitamist.

(3) Arheoloogilise leiukoha määrab ameti peadirektor käskkirjaga. Leiukoha määramise käskkirjas märgitakse:

- 1) arheoloogiliste leidude, inimluude, ajalooliste ehituskonstruksioonide jäänuste või arheoloogilisele kultuurikihile osutavate elementide olemasolu;
- 2) leiukoha piir;
- 3) kohustus teha uuring vastavalt käesoleva seaduse § 26 lõikele 1;
- 4) vajaduse korral leevendus käesoleva seaduse § 26 lõikes 1 sätestatud uuringukohustusest.

(4) Isik, kelle kinnisasjalt käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elemente leitakse, võimaldab ametil teha arheoloogilise leiukoha tuvastamiseks vajalikke toiminguid.

(5) Arheoloogilise leiukoha tuvastamise otsus avaldatakse kultuurimälestiste registris.

§ 26. Arheoloogilise leiukoha kaitse ja kaitse lõpetamine

(1) Arheoloogilises leiukohas tehakse enne ehitamist, teede, kraavide ja trasside rajamist ning muid mulla- ja kaevetöid ning vealuses arheoloogilises leiukohas enne traalimist, süvendamistöõde tegemist ja tahkete ainete kaadamist uuring. Uuringu tegemisele ja selle kulu hüvitamisele kohaldatakse käesoleva seaduse § 46 lõigetes 4–6 ning §-des 47–48 sätestatud.

(2) Isik, kelle kinnisasjal arheoloogiline leiukoht asub, teavitab viivitamata:

- 1) ametit leiukoha rikkumisest või ohust selle säilimisele;
- 2) leiukoha asumisest kinnisasjal selle valduse üleandmisel rendi- või muu selletaolise suhte alusel.

(3) Arheoloogilise leiukoha piiresse jääva kinnisasja võõrandamise leping või asjaõigusega koormamise leping peab sisaldama sellekohast sätet viitega arheoloogiliseks leiukohaks tunnistamise õigusaktile.

(4) Arheoloogilise leiukoha suhtes, kus on tuvastatud arheoloogilise kultuurikihi olemasolu, võib amet algatada mälestiseks tunnistamise menetluse.

(5) Kaitse arheoloogilise leiukohana lõpeb, kui leiukoht tunnistatakse käesolevas seaduses sätestatud korras mälestiseks.

(6) Amet lõpetab arheoloogilise leiukoha kaitse, kui leiukoht on läbi uuritud ja leiukohas ei ole rohkem arheoloogilisi leide või arheoloogilisele kultuurikihile osutavaid elemente säilinud.

§ 27. Arheoloogilise leiu leidja kohustused

(1) Arheoloogilise leiu tunnustega asja leidja on kohustatud säilitama leiu ja leiukohta muutmata kujul. Leiust tuleb viivitamata teatada ametile.

(2) Leitud asi jäetakse kuni ametile üleandmiseni leiukohta. Leidja võib leitud asja leiukohast eemaldada ainult ameti nõusolekul või juhul, kui asja säilimine satub ohtu.

(3) Arheoloogilist leidu ei tohi puhastamise, haljastamise, murdmise, väljakaevamise või muul teel rikkuda ega selle üksikuid osi üksteisest eemaldada.

(4) Kui arheoloogiline leid leitakse teise riigi majandusvööndist, mandrilavalt või süvamerepõhjust, on Eesti kodanik või Eesti lipu all sõitva laeva kapten kohustatud viivitamata teavitama leiust ametit.

§ 28. Õigus leiuautasule

(1) Arheoloogilise leiu leidjale määrab amet leiuautasu.

(2) Leiuautasu määramisel võetakse arvesse leitud asja ajaloolist, arheoloogilist, teaduslikku, kunstilist või muud kultuuriväärtust, samuti asja leidmise ja riigile üleandmise asjaolusid.

(3) Arheoloogilise leiu võib amet tasuta võõrandada leidjale.

(4) Leiuautasu ei määrata, kui:

- 1) leid on vee-, õhu- või muu sõiduki vrakk või selle osa või vrakiga seonduv last ja muud esemed;
- 2) arheoloogiliste leidude otsimine või väljakaevamine kuulub leidja kohustuste hulka;
- 3) leid võõrandatakse leidjale;
- 4) leidja on rikkunud käesoleva seaduse §-s 27 või § 29 lõigetes 4, 10 ja 11 sätestatud kohustusi;
- 5) leid on leitud mälestiselt, muinsuskaitsealalt, nende kaitsevööndist või arheoloogilisest leiukohast;
- 6) leidja on vääртеomenetluse korras karistatud arheoloogilise leiuga seotud nõuete rikkumise, otsinguvahendi kasutamise keelu rikkumise või otsinguvahendi loata otsinguvahendi kasutamise eest või kriminaalkorras karistatud kultuuriväärtusega eseme omastamise, mälestise rikkumise või hävitamise eest ning tema karistusandmed ei ole karistusregistrist kustunud;
- 7) leid on leitud teise riigi majandusvööndist, mandrilavalt või süvamerepõhjust.

(5) Leiuautasu määramise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 29. Otsinguvahend ja selle kasutamine

(1) Otsinguvahend käesoleva seaduse tähenduses on tehniline vahend või seade, välja arvatud navigatsioonivahend, mis võimaldab kindlaks teha maapinnal, maa sees ja vee all olevate arheoloogiliste leidude asukohta.

(2) Mälestisel, selle kaitsevööndis ja arheoloogilises leiukohas on otsinguvahendi kasutamine lubatud ainult:

- 1) uuringu tegemiseks käesolevas seaduses sätestatud korras;
- 2) korrakaitseorganil ja kaitseväl teenistusülesannete täitmiseks;
- 3) kinnisasja omanikul ja ettevõtjal majandustegevuse raames ehitamise, põlluharimise ja metsandusega seotud ülesannete täitmiseks, mis ei ole seotud arheoloogilise leiu otsimisega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 2 ja 3 sätestatud juhtudel teavitatakse otsinguvahendi kasutamisest eelnevalt ametit.

(4) Veealal ning väljaspool linna, alevi, aleviku ja küla selgelt piiritletavat kompaktselt asustusega ala ning õuemaad otsinguvahendi kasutamiseks on nõutav otsinguvahendi luba, välja arvatud:

- 1) uuringu tegemiseks käesolevas seaduses sätestatud korras;
- 2) korrakaitseorganil ja kaitseväl teenistusülesannete täitmiseks;
- 3) kinnisasja omanikul ja ettevõtjal majandustegevuse raames ehitamise, põlluharimise ja metsandusega seotud ülesannete täitmiseks, mis ei ole seotud arheoloogilise leiu otsimisega.

(5) Otsinguvahendi luba on õigus taotleda füüsilisel isikul, kes on vähemalt 18-aastane ja läbinud täienduskoolituse, mille käigus omandatakse oskus arheoloogiline leid ära tunda ning mitte kahjustada leidu ega leiukohta.

(6) Otsinguvahendi loa annab amet. Otsinguvahendi luba antakse viieks aastaks.

(7) Amet keeldub otsinguvahendi loa andmisest, kui loa taotleja:

- 1) ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele;
- 2) on esitanud teadvalt valeandmeid, mis mõjutavad oluliselt otsinguvahendi loa andmise otsustamist;
- 3) ei ole tasunud nõutavat riigilõivu;
- 4) on vääртеomenetluse korras karistatud arheoloogilise leiuga seotud nõuete rikkumise, otsinguvahendi kasutamise keelu rikkumise või otsinguvahendi loata otsinguvahendi kasutamise eest või kriminaalkorras

karistatud kultuuriväärtusega eseme omastamise, mälestise rikkumise või hävitamise eest ning tema karistusandmed ei ole karistusregistrist kustunud.

(8) Amet võib arheoloogiapärandi kaitseks peatada otsinguvahendi loa kehtivuse, kui loa saanud isikul on esitamata käesoleva paragrahvi lõikes 11 sätestatud aruanne.

(9) Amet võib tunnistada otsinguvahendi loa kehtetuks, kui:

- 1) loa taotlemisel on esitatud teadvalt valeandmeid, mis mõjutasid oluliselt loa andmise otsustamist;
- 2) loa omanik ei täida käesolevast seadusest tulenevaid otsinguvahendi kasutamise nõudeid või arheoloogilise leiu leidjale kehtestatud kohustusi;
- 3) loa omanik on vääртеomenetluse korras karistatud arheoloogilise leiuga seotud nõuete rikkumise, otsinguvahendi kasutamise keelu rikkumise või otsinguvahendi loata otsinguvahendi kasutamise eest või kriminaalkorras karistatud kultuuriväärtusega eseme omastamise, mälestise rikkumise või hävitamise eest ning tema karistusandmed ei ole karistusregistrist kustunud.

(10) Otsinguvahendi kasutamisel peab isikul olema kaasas isikut tõendav dokument. Teise isiku omandis oleval maatükil otsinguvahendi kasutamiseks peab olema omaniku luba.

(11) Otsinguvahendi loa saanud isik teavitab ametit eelnevalt otsingule minemisest ja esitab pärast otsingul käimist ametile otsingu kohta otsinguaruande.

(12) Otsinguvahendi loa taotlemise ja andmise korra, otsinguvahendi loa vormi, otsinguvahendi kasutamise kavatsusest eelneva teavitamise nõuded, nõuded otsinguaruandele ja selle esitamisele ning nõuded täienduskoolituse läbiviijale kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#)määrusega.

§ 30. Arheoloogiliste leidude säilitamine

(1) Arheoloogilisi leide säilitavad asutused on:

- 1) muuseum;
- 2) arheoloogia teaduskogu haldav teadus- ja arendusasutus;
- 3) amet.

(2) Arheoloogiliste leidude säilitamise koha määrab amet, kuulates ära uuringu tegija ettepaneku ning võttes arvesse uuringuobjektilt pärineva leiukogu terviklikkuse põhimõtet ja säilitava asutuse arvamust.

§ 31. Arheoloogiapärandi kaitseks tööde peatamine

(1) Kui mistahes paigas avastatakse ehitamisel, teede, kraavide ja trasside rajamisel või muude mulla- ja kaevetööde tegemisel arheoloogiline kultuurikiht või maasse, veekogusse või selle põhjasetetesse mattunud ajaloolised ehituskonstruksioonid, on leidja kohustatud tööd peatama, säilitama koha muutmata kujul ning viivitamata teavitama sellest ametit.

(2) Ametil on õigus peatada tööd kuni üheks nädalaks, et teha kindlaks uuringute vajalikkus või hinnata asja vastavust riikliku kaitse eeldusele.

(3) Kinnisasjal, kus ameti andmeil võib ajalooliste allikate põhjal leiduda arheoloogilisi esemeid, inimluid või arheoloogiline kultuurikiht, tehakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse tähenduses keskkonnamõju hindamise käigus arheoloogiline uuring. Uuringu määramisele ja tegemisele kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 46–48 sätestatud. Nimetatud uuringu kulu ei kuulu hüvitamisele käesoleva seaduse § 48 lõike 2 alusel.

3. jagu Veealune kultuuripärand

§ 32. Veealuse kultuuripärandi kaitse

(1) Käesolevas paragrahvis sätestatud nõudeid kohaldatakse seni avastamata või uurimata veealuse kultuuripärandi kaitseks, mis ei ole tunnustatud mälestiseks või arheoloogiliseks leiukohaks.

(2) Sisevetes, territoriaalmeres, piiriveekogus või majandusvööndis tehakse enne ehitamist, sealhulgas rajatise ja seadmestiku paigaldamist või veealuse kultuuripärandi säilimist ohustada võiva muu tegevuse kavandamist uuring.

(3) Uuringu määramisele ja uuringu tegemisele kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 46–48 sätestatud. Nimetatud uuringu kulu ei kuulu hüvitamisele käesoleva seaduse § 48 lõike 2 alusel.

4. peatükk Kaitse korraldus

1. jagu Mälestise ja muinsuskaitseala säilimise tagamine

§ 33. Säilitamiskohustus

- (1) Igaüks peab hoiduma tegevusest, mis võib mälestist või muinsuskaitsealal asuvat ehitist ohustada, rikkuda või selle hävitada. Mälestist ja muinsuskaitsealal asuvat ehitist ei tohi hävitada ega rikkuda.
- (2) Mälestist või muinsuskaitsealal asuvat ehitist võib kasutada lähtuvalt nüüdisaja vajadustest, kuid mitte viisil, mis võib ohustada mälestise või ehitise või selle osade säilimist.
- (3) Mälestise ja muinsuskaitseala säilimise tagamiseks peab mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanik või valdaja mälestist või ehitist hooldama ning vajaduse korral remontima.

§ 34. Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise rikkumine

- (1) Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise rikkumine seisneb:
 - 1) mälestise või selle osade või muinsuskaitsealal asuva ehitise rikkumises, mille tõttu mälestise või ehitise füüsilised või keemilised omadused, konstruktiivsed ja dekoratiivsed elemendid või ilme on muutunud või mälestise või ehitise seisukord on halvenenud;
 - 2) säilitamiskohustuse täitmata jätmises, mille tõttu mälestise, muinsuskaitsealal asuva ehitise või nende osade seisukord on halvenenud;
 - 3) arheoloogiamälestisel kultuurikihi või arheoloogiliste leidude rikkumises, milleks on eelkõige väljakaevamine või muu tegevuse tagajärjel segipaiskamine selliselt, et mälestise edasine teaduslik uurimine tervikliku ajalooallikana muutub võimatuks.
- (2) Rikkumisega tekitatud kahju on oluline, kui mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise autentsust on kahjustatud, kuid selle potentsiaalne terviklikkus on taastatav ilma kunstilise või ajaloo võltsimiseta. Arheoloogiamälestise puhul on kahju oluline, kui kaevatud on segatud arheoloogilise kultuurikihi või selle täielise iseloomuga pealmistes ladestustes.
- (3) Rikkumisega tekitatud kahju on suur, kui mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise autentsust on märkimisväärselt kahjustatud ning selle terviklikkuse taastamine eeldab ühe või mitme kultuuriväärtusliku osa asendamist koopiaga või rekonstrueerimist. Arheoloogiamälestise puhul on kahju suur, kui kaevatud on segamata arheoloogilise kultuurikihi ladestustes, pinnasest on võetud välja arheoloogilisi leide või on rikutud ehituskonstruksioonide, vrakkide ja muu sellise jäänuseid.

§ 35. Mälestise säilitamise toetamine

- (1) Mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanik või valdaja võib ametilt taotleda toetust mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise hooldamiseks, remontimiseks, konserveerimiseks, restaureerimiseks, hoiu- ja säilitustingimuste tagamiseks ning taastamiseks.
- (2) Toetatavad tegevused, toetuse taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, sealhulgas oma- või kaasfinantseerimise määr, taotluse esitamise tähtaja, taotluse hindamise, rahuldamise, rahuldamata jätmise ja kehtetuks tunnistamise alused, toetuse sihipärase kasutamise kontrollimise korra ning toetuse tagasinõudmise alused ja korra kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#)määrusega.

§ 36. Teavitamiskohustus

- (1) Mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanik või valdaja teavitab viivitamata ametit:
 - 1) mälestist või ehitist kahjustada võivast ohust või nende kahjustumisest või hävimisest;
 - 2) mälestise või kinnisasja valduse tahtevastasest üleminekust;
 - 3) vallasmälestise võõrandamisest, pärimisest, hoiuleandmisest või hoiukoha muutmisest.
- (2) Kui mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanik annab mälestise, ehitise või selle osa valduse rendi-, üüri-, hoiu-, pandi- või muu selletaolise suhte alusel üle teisele isikule, teavitab ta asja valduse saajat asja mälestiseks olemisest või ehitise asumisest muinsuskaitsealal.

§ 37. Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise võõrandamine

- (1) Mälestise, muinsuskaitsealal asuva ehitise või nende kaitsevööndi piiresse jääva kinnisasja võõrandamise lepingusse või asjaõigusega koormamise lepingusse lisatakse viide kaitse kehtestamise õigusaktile.
- (2) Vallasmälestisi, mis moodustavad asjade kogumi, on lubatud üksikult võõrandada või pärandada või pärandi jagamisel jaotada ainult ameti loal.

§ 38. Mälestise sundvõõrandamine

(1) Kui mälestise omanik ei täida käesolevast seadusest tulenevaid kohustusi ja mälestise säilimine on ohus ning selle säilimist ei ole võimalik teiste vahenditega tagada, võib mälestise sundvõõrandada.

(2) Mälestis sundvõõratakse õiglase ja kohese hüvitise eest. Hüvitis makstakse sundvõõrandamisele kuuluva asja omanikule või pärijale.

(3) Kinnismälestise sundvõõrandamine toimub kinnisasja avalikes huvides omandamise seaduse kohaselt.

(4) Vallasmälestise sundvõõrandamise otsustab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga. Sundvõõrandamise otsuses märgitakse sundvõõrandamise alus, väljamaksmisele kuuluva hüvitise suurus ja hüvitise saaja.

§ 39. Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise taastamise kohustus

(1) Hävitatud või rikutud mälestis ja muinsuskaitsealal asuv väärtuslik ehitis või nende osa taastatakse, kui see on asjaolusid arvestades põhjendatud.

(2) Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise taastamise kohustuse ja ulatuse otsustab amet. Taastamist korraldab mälestise või ehitise omanik.

(3) Enne mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise taastamise kohustuse ja ulatuse otsustamist küsib amet sellekohast arvamust:

- 1) asukohajärgselt kohaliku omavalitsuse üksuselt;
- 2) riigi haldusorganilt, kelle pädevus seondub taastada soovitava mälestise või ehitisega;
- 3) mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikult.

(4) Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise taastamisel lähtutakse käesoleva peatüki 3. jaos kinnismälestisega või 4. jaos vallasmälestisega seotud tööde tegemise korrast.

(5) Kui mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise taastamine ei ole põhjendatud, korraldab amet vajaduse korral mälestise või ehitise kohta teabe talletamiseks uuringu. Uuringu kulu võib sisse nõuda mälestise või ehitise omanikult või mälestist või ehitist rikkunud isikult ulatuses, milles mälestise või ehitise omanik või muu isik on mälestise või ehitise rikkumise või hävimise põhjustanud.

§ 40. Kinnismälestise teisaldamine

(1) Kinnismälestise võib teisaldada tema asukohast teise sobivasse asukohta, kui see on möödapääsmatu suure avaliku huvi tagamiseks ja kinnismälestise säilimine olemasolevas keskkonnas on ohustatud ning selle säilimist ei ole muul viisil võimalik tagada.

(2) Kinnismälestise teisaldamise lubatavuse otsustab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga, kuulates ära ameti, Muinsuskaitse Nõukogu, mälestise asukohajärgse kohaliku omavalitsuse üksuse ja kinnismälestise omaniku seisukoha.

(3) Kinnismälestise teisaldamise tingimused määrab amet muinsuskaitse eritingimustega.

§ 41. Juurdepääs kinnismälestisele

(1) Kinnismälestise juurde viivad väljakujunenud teed ja rajad on päikesetõusust päikeseloojanguni avalikuks kasutamiseks ning nende olemasolu korral peab kinnisasja valdaja tagama nimetatud ajal isikute juurdepääsu mälestisele.

(2) Õuemaale, kus asub kinnismälestis, või kinnismälestiseks olevasse hoonesse pääsevad teised isikud kinnisasja valdaja määratud ajal ja korras, sealhulgas on omanikul või valdajal õigus küsida tasu.

§ 42. Juurdepääs veealusele mälestisele

(1) Veealusele mälestisele ja selle kaitsevööndis on sukeldumine lubatud ameti sukeldumisloaga või majandustegevuse raames tegutseva sukeldumisteenust pakkuva ettevõtja juhendamisel.

(2) Veealusele mälestisele sukeldumise luba on õigus saada füüsilisel isikul, kes on vähemalt 18-aastane ja kes on läbinud mälestisele sukeldumise koolituse.

(3) Sukeldumisloa annab amet. Sukeldumisluba antakse tähtajatult.

(4) Sukeldumisteenust pakkuv ettevõtja või sukeldumisloa saanud isik teavitab enne ja pärast mälestisele ning selle kaitsevööndisse sukeldumist ametit.

(5) Sukeldumisloa taotlemise, andmise, sellest keeldumise, kehtetuks tunnistamise ning sukeldumisest teavitamise tähtajad, teavitamisel esitatavad andmed ja teavitamise korra ning nõuded mälestisele sukeldumise koolituse pakkujale kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#)määrusega.

§ 43. Tööde tegemisele esitatavad üldnõuded

(1) Mälestisel ja muinsuskaitsealal töid kavandades ning tehes lähtutakse autentsuse ja terviklikkuse säilitamise põhimõttest, pidades oluliseks eri ajastute väärtuslikke kihistusi, ning tagatakse tegevuse ohutus mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilimisele.

(2) Mälestist ja muinsuskaitsealal asuvat ehitist konserveerides, restaureerides ning ehitades järgitakse ameti kooskõlastatud ehitusprojekti või tegevuskava ja tööde tegemise loaga sätestatud tingimusi.

§ 44. Nõustamine

Amet nõustab mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikku või valdajat mälestise või ehitise hooldamise, remondi, ehitamise, konserveerimise ja restaureerimise küsimustes, annab juhiseid ning väljastab vajaduse korral hoolduskava.

§ 45. Hoolduskava

(1) Hoolduskava on mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilimise tagamiseks koostatud kasutamise-, korrashoiu- ja hooldamisnõuannete kogum, mis arvestab mälestise või ehitise eripära.

(2) Hoolduskava sisaldab mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamiseks vajalike remondi- ja hooldustööde ning selleks kasutatavate materjalide ja töövõtete sobivuse, asjakohasuse ja õigeaegsuse soovitusi, mis abistavad omanikku säilitamiskohustuse täitmisel.

2. jagu

Mälestise, muinsuskaitseala ja muinsuskaitsealal asuva ehitise uuring

§ 46. Uuring ja uuringukava

(1) Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise ehitamiseks, konserveerimiseks või restaureerimiseks, ehitusprojekti või vallasmälestise tegevuskava koostamiseks või arheoloogiamälestisel kaeve- ja muude pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud töödeks olulise teabe väljaselgitamiseks tehakse vajaduse korral uuring.

(2) Uuringu vajaduse ja ulatuse määrab amet lähtuvalt kavandatud tööde iseloomust ning mahust enne muinsuskaitse eritingimuste andmist, muinsuskaitse eritingimustes, kooskõlastuse andmisel teisele haldusorganile või tööde tegemise loas.

(3) Uuringut kavandades või tehes lähtutakse minimaalse sekkumise põhimõttest.

(4) Sellise uuringu tegemiseks, mis sekkub füüsiliselt mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise materjali või võib kaasa tuua mälestise või ehitise muutmise, koostab pädev isik uuringukava.

(5) Uuringukavas esitatakse kavandatavad uuringu liigid, nende eesmärk ning tegemise meetodid ja ajakava, vajaduse korral joonised uuringu teostamise kohtade ning ulatuse kohta ja muud olulised andmed sõltuvalt uuringu liigist.

(6) Uuringu liigid ja uuringu tegemise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#)määrusega.

(7) Uuringukava koostamine ei ole nõutav vallasmälestise uuringu puhul, kui see on konserveerimise või restaureerimise osa ning sisaldub konserveerimise või restaureerimise tegevuskavas.

(8) Uuringut võib teha teaduslikul eesmärgil. Teadusuuringu tegemise kulu katab uuringu tellija ja selle kulu ei kuulu hüvitamisele käesoleva seaduse § 48 lõike 2 alusel.

§ 47. Uuringuteatis

(1) Uuringu tegemisest teavitatakse enne uuringu alustamist ametit uuringuteatisega. Koos uuringuteatisega esitatakse nõuetekohane uuringukava.

(2) Uuringuteatis esitatakse ametile või kultuurimälestiste registri kaudu elektrooniliselt vähemalt kümme päeva enne uuringuga alustamist.

(3) Kui amet ei teavita uuringuteatise esitajat kümne päeva jooksul pärast teatise esitamist vajadusest teatise või uuringukavas esitatud andmeid täiendavalt kontrollida, võib uuringut alustada. Kui esitatud andmeid on vaja täiendavalt kontrollida, otsustab amet uuringu lubamise 30 päeva jooksul teatise esitamisest arvates.

(4) Uuringuteatises märgitakse:

- 1) teatise esitaja nimi, kontaktandmed ja allkiri ning teatise esitamise kuupäev;
- 2) uuringu tegija andmed;
- 3) uuringu tegemise aeg.

(5) Amet kontrollib uuringukava ja uuringu tegija vastavust nõuetele ning vajaduse korral määrab uuringu tegemiseks lisatingimused või otsustab uuringu lubatavuse.

(6) Amet keeldub uuringu lubamisest, kui:

- 1) uuringukava ei vasta käesolevas seaduses ja selle alusel sätestatud nõuetele;
- 2) uuringu tegijal ei ole uuringu tegemiseks vajalikku kvalifikatsiooni;
- 3) uuringu tegemisega võib tekkida oht mälestisele või muinsuskaitsealal asuva ehitise säilimisele.

(7) Uuringuteatise alusel võib uuringu teha kahe aasta jooksul teatise esitamisest või lisanõuete esitamisest.

(8) Uuringu tegemisest teavitamine ei ole nõutav vallasmälestise uuringu puhul, kui see on konserveerimise või restaureerimise osa ning sisaldub konserveerimise või restaureerimise tegevuskavas.

(9) Uuringuteatise vorminõuded ja selle esitamise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 48. Uuringuaruanne ja uuringu rahastamine

(1) Uuring dokumenteeritakse ja uuringu tellijale tehtud tööde kohta esitatakse ametile nõuetekohane uuringuaruanne kolme kuu jooksul pärast uuringu lõppemist.

(2) Uuringu tellijale hüvitatakse ameti määratud uuringu tegemise kulu käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel kehtestatud määruuses sätestatud ulatuses, kui uuring on tehtud nõuetekohaselt ja amet on uuringuaruande heaks kiitnud.

(3) Uuringute dokumenteerimise korra ja nõuded uuringuaruandele ning käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud hüvitise määra, hüvitise taotlemise ja maksmise tingimused ja korra ning taotluse rahuldamata jätmise alused ja korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

3. jagu

Kinnismälestisel, muinsuskaitsealal ja nende kaitsevööndis tööde tegemine

§ 49. Ehitusprojekt ja kinnismälestise tegevuskava

(1) Kinnismälestist ja muinsuskaitsealal asuvat ehitist võib konserveerida, restaureerida, ehitada ja teisealdada ehitusprojekti järgi.

(2) Ehitusprojekt peab vastama ehitusprojektile kehtestatud nõuetele ja olema kooskõlas muinsuskaitse eritingimustega.

(3) Kinnismälestist ja muinsuskaitsealal asuvat ehitist võib konserveerida, restaureerida, ehitada või teisealdada või mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise ilmet muuta kinnismälestise tegevuskava järgi juhul, kui seda võimaldab kavandatud töö iseloom, keerukus ja ulatus ning kui ehitusseadustiku kohaselt ei ole ehitusprojekti esitamine nõutav.

(4) Tegevuskava koostab töö tegija. Tegevuskava sisaldab töö eesmärki, teostamise ajakava, töö metoodikat ja ulatust, kasutatavate materjalide kirjeldust, tehnilisi jooniseid ja illustreerivat materjali ning võimaluse korral mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise seisundi kirjeldust, tehtud uuringute järeldusi ja andmeid varasemate konserveerimis-, restaureerimis- või remonttööde kohta.

§ 50. Muinsuskaitse eritingimused

(1) Muinsuskaitse eritingimused on vajalikud kinnismälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise konserveerimise, restaureerimise, ehitamise või teisaldamise ehitusprojekti koostamiseks.

(2) Muinsuskaitse eritingimused on vajalikud ka kinnismälestisele või muinsuskaitsealale uue ehitise püstitamiseks või rajamiseks, välja arvatud juhul, kui ehitusprojekt järgib kehtiva detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimusi ja ametiga kooskõlastatud detailplaneeringut.

(3) Muinsuskaitse eritingimused annab amet haldusaktiga, välja arvatud käesoleva seaduse §-s 61 sätestatud juhul. Muinsuskaitse eritingimuste eesmärk on tagada mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise ning nende osade säilimine.

(4) Muinsuskaitse eritingimustega määratakse asjakohasel juhul:

- 1) konserveerimise, restaureerimise ja ehitamise nõuded, pidades silmas mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise kultuuriväärtusliku terviku, osade, tarindite ja detailide säilimist või seisundi parandamist või mälestise asukohas välja kujunenud keskkonda või selle seisundi parandamist, sealhulgas arhitektuurilised, ehituslikud ja kujunduslikud tingimused;
- 2) ehitise püstitamise korral kõrgusepiirang, mahud ja hoonestuslaad, arhitektuurilised, ehituslikud ja kujunduslikud tingimused ning asend krundil;
- 3) ehitamise või muude tööde tegemise nõuded, pidades silmas mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise säilimist sobivas keskkonnas või selle keskkonna seisundi parandamist;
- 4) mälestisele avanevad olulised vaated;
- 5) nõuded ehitusprojektil, sealhulgas ehitusprojekti staadium;
- 6) vajalikud uuringud, mis tuleb teha enne ehitusprojekti koostamist või tööde tegemise ajal, ning nende eesmärk ja ulatus;
- 7) muinsuskaitsele järelevalve teostamise vajadus;
- 8) tööde dokumenteerimise kohustus, kui muinsuskaitsele järelevalvet ei määrata;
- 9) nõuded töö teostaja ja muinsuskaitsele järelevalve teostaja kvalifikatsioonile.

(5) Ametil on õigus nõuda enne muinsuskaitse eritingimuste andmist uuringu tegemist, kui ilma uuringuta ei ole võimalik kindlaks määrata käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud tingimusi. Muinsuskaitse eritingimuste andmise menetlus peatub kuni nõuetekohase uuringuaruande esitamiseni.

§ 51. Muinsuskaitse eritingimuste taotlemine ja menetlus

(1) Muinsuskaitse eritingimuste andmise taotluses esitatakse lisaks haldusmenetluse seaduse § 14 lõikes 3 nimetatud andmetele mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise konserveerimise, restaureerimise või ehitamise eesmärk ja ulatus ning muud vajalikud andmed.

(2) Amet kontrollib muinsuskaitse eritingimuste taotluse saamisel selle nõuetele vastavust. Kui muinsuskaitse eritingimuste andmine on ilmselgelt põhjendamatult, jätab amet taotluse läbi vaatamata ja tagastab selle koos põhjendusega.

(3) Amet annab muinsuskaitse eritingimused või otsustab nende andmata jätmise 30 päeva jooksul nõuetekohase taotluse saamisest arvates. Kui amet otsustab menetluse korraldada avatud menetlusena, antakse eritingimused 60 päeva jooksul taotluse esitamise päevast arvates.

(4) Amet keeldub muinsuskaitse eritingimusi andmast, kui:

- 1) kavandatud muudatused ei taga mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise säilimist;
- 2) ei ole tehtud eritingimuste andmiseks vajalikke uuringuid;
- 3) eritingimuste taotlemisel on esitatud teadvalt valeandmeid, mis mõjutavad oluliselt muinsuskaitse eritingimuste andmise otsustamist.

(5) Muinsuskaitse eritingimused kehtivad viis aastat alates nende andmisest. Muinsuskaitse eritingimuste kehtivust võib põhjendatud juhul pikendada ühe korra viie aasta võrra.

(6) Kui sama taotluse eseme kohta on antud uued muinsuskaitse eritingimused, muutuvad varem antud tingimused kehtetuks.

(7) Amet võib tunnistada muinsuskaitse eritingimused kehtetuks, kui nende taotlemisel on teadvalt esitatud valeandmeid, mis mõjutasid oluliselt eritingimuste andmise otsustamist või kui nende andmise aluseks olnud andmed või konserveerimisele, restaureerimisele või ehitamisele esitatavad nõuded on muutunud.

§ 52. Kinnismälestisel ja muinsuskaitsealal tööde tegemise luba

(1) Tööde tegemise luba on nõutav kinnismälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise ehitusprojekti või tegevuskava alusel konserveerimiseks, restaureerimiseks ja ehitamiseks ning mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise ilme muutmiseks.

(2) Muinsuskaitsealal asuva ehitise siseruumides konserveerimis-, restaureerimis- ja ehitamistöde tegemise luba on nõutav, kui ehitis:

- 1) asub maailmapärandi objektile;
- 2) on hinnatud muinsuskaitseala kaitsekorras väga väärtuslikuks.

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule on tööde tegemise luba nõutav:

- 1) kõrghaljustuse rajamiseks, raie-, kaeve- ja muudeks pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud töödeks arheoloogiamälestisel, ajaloolises looduslikus pühapaigas, ehitismälestisest pargis, ajaloomälestisest lahingupaigas, kirikuaias, kalmistul ja muinsuskaitsealal;
- 2) haljastustöödeks ehitismälestisest pargis, kirikuaias, kalmistul ja ajaloolises looduslikus pühapaigas;
- 3) maapinna ettevalmistamiseks metsaseaduse tähenduses arheoloogiamälestisel ja ajaloolises looduslikus pühapaigas.

(4) Pädev asutus kooskõlastab ametiga ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustusliku ehitise ehitamise lubamise, kui ehitusteatise või ehitusloa taotluse ese on seotud mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitisega.

(5) Pädev asutus kooskõlastab ametiga kinnismälestisel ja muinsuskaitsealal kinnistu piiride ning arheoloogiamälestisel, ajaloolises looduslikus pühapaigas ja muinsuskaitsealal maa sihtotstarbe muutmise.

(6) Veetalusel mälestisel on keelatud ankurdamine, traalimine, süvendamistööde tegemine ja tahkete ainete kaadamine.

(7) Tööde tegemise luba ei ole nõutav:

- 1) kinnismälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise hooldamiseks ning remontimiseks;
- 2) ajaloomälestisest kalmistul haua kaevamisel;
- 3) käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tööde puhul ulatuses, milles on tehtud leevendusi mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise õigusaktis;
- 4) kui amet on teisele haldusorganile antud kooskõlastuses seda märkinud.

§ 53. Kinnismälestisel tööde tegemise loa taotlemine

(1) Tööde tegemise loa taotlus esitatakse ametile.

(2) Tööde tegemise loa taotluses märgitakse lisaks haldusmenetluse seaduse § 14 lõikes 3 nimetatud andmetele:

- 1) mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise andmed;
- 2) kavandatava töö kirjeldus, kui ehitusprojekt või tegevuskava ei ole nõutavad;
- 3) kavandatava töö alustamise kuupäev ja kavandatav lõpetamisaeg;
- 4) töö teostaja andmed, kui töö teostaja kvalifikatsioon peab olema tõendatud käesoleva seaduse kohaselt;
- 5) muinsuskaitsealase järelevalve teostaja andmed, kui järelevalve on määratud.

(3) Koos tööde tegemise loa taotlusega esitatakse nõuetele vastav ehitusprojekt või tegevuskava, kui see on nõutav.

(4) Tööde tegemise loa taotluse ning tööde tegemise loa vorminõuded ja taotluse esitamise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 54. Kinnismälestisel ja muinsuskaitsealal tööde tegemise loa menetlemine

(1) Amet kontrollib tööde tegemise loa taotluse saamisel selle nõuetele vastavust. Kui loa andmine on ilmselgelt põhjendamatu, jätab amet taotluse läbi vaatamata ja tagastab selle koos põhjendusega.

(2) Amet annab tööde tegemise loa või keeldub loa andmisest 30 päeva jooksul nõuetekohase taotluse saamisest arvates.

(3) Tööde tegemise loas võib vajaduse korral määrata tingimused konserveerimisele, restaureerimisele, ehitamisele või muudele töödele ning uuringu tegemise kohustuse.

(4) Amet keeldub tööde tegemise loa andmisest, kui:

- 1) kavandatav töö ei vasta käesolevas seaduses või selle alusel kehtestatud nõuetele;
- 2) kavandatav töö võib kahjustada mälestist, muinsuskaitsealal asuvat ehitist või nende osade säilimist või seisundit;
- 3) loa taotlemisel on esitatud teadvalt valeandmeid, mis mõjutavad oluliselt loa andmise otsustamist.

(5) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatule võib amet keelduda konserveerimis-, restaureerimis- või ehitamistööde tegemise loa andmisest, kui:

- 1) ehitusprojekti või tegevuskava ei ole koostanud pädev isik;
- 2) ehitusprojekt ei vasta muinsuskaitse eritingimustele või uuringu tulemustele;
- 3) töö teostaja või muinsuskaitsealase järelevalve teostaja ei vasta käesoleva seaduse § 68 lõikes 1 sätestatud nõudele.

(6) Tööde tegemise luba antakse kuni viieks aastaks vastavalt kavandatud tööde ajakavale. Luba võib põhjendatud juhul pikendada ühe korra kuni viie aasta võrra tingimusel, et koos loa pikendamise taotlusega on ametile vahearuandena esitatud käesoleva seaduse § 56 või 57 nõuetekohane aruanne.

(7) Amet võib tunnistada tööde tegemise loa kehtetuks, kui töö teostaja kahjustab või rikub mälestist, muinsuskaitsealal asuvat ehitist või rikub loaga sätestatud tingimusi või kui loa taotlemisel on esitatud teadvalt valeandmeid, mis mõjutasid oluliselt loa andmise otsustamist.

§ 55. Muinsuskaitsealine järelevalve

(1) Kinnismälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise nõuetekohaseks konserveerimiseks, restaureerimiseks või ehitamiseks tagab omanik või valdaja tööde üle muinsuskaitsealine järelevalve. Muinsuskaitsealist järelevalvet võib teostada pädev isik.

(2) Muinsuskaitsealine järelevalve vajaduse määrab amet muinsuskaitse eritingimustega, lähtudes tööde iseloomust, keerukusest ja ulatusest.

(3) Muinsuskaitsealine järelevalve ülesanded on:

- 1) hinnata ja kontrollida tehtava töö vastavust ehitusprojektile, tööde tegemise loa tingimustele või tööde tegemise nõuetele;
- 2) nõustada mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikku ja töö teostajat töö käigus sobiva meetodika ning materjalivaliku, detailide ja tarindite säilitamise, tööde käigu, samuti uuringu või ekspertiisi küsimustes, kui see mõjutab mälestise või selle osa säilimist;
- 3) teavitada ametit töö käigus tekkinud probleemidest või rikkumisest.

§ 56. Muinsuskaitsealine järelevalve aruanne ja järelevalve rahastamine

(1) Muinsuskaitsealine järelevalve dokumenteeritakse ja nõuetekohane aruanne esitatakse ametile kuue kuu jooksul pärast tööde lõppemist.

(2) Muinsuskaitsealine järelevalve aruande koostab ja esitab järelevalvet teostav isik.

(3) Kui muinsuskaitse eritingimustega määratud muinsuskaitsealine järelevalve on teostatud ja aruanne koostatud nõuetekohaselt, hüvitatakse muinsuskaitsealine järelevalve tellijale järelevalve tegemise kulu käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel kehtestatud määruuses sätestatud ulatuses.

(4) Muinsuskaitsealine järelevalve dokumenteerimise korra ja nõuded aruandele, käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kulu hüvitamise nõuded ja hüvitise määra, hüvitise taotlemise ja maksmise tingimused ning taotluse rahuldamata jätmise alused ja korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 57. Töö dokumenteerimine

(1) Kui muinsuskaitsealine järelevalve ei ole nõutav, dokumenteerib töö teostaja tehtud töö. Nõuetekohane tööde aruanne esitatakse ametile kolme kuu jooksul pärast tööde lõppemist.

(2) Nõuded mälestisel ja muinsuskaitsealal asuval ehitisel tehtud tööde dokumenteerimise aruandele kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 58. Kinnismälestise ja muinsuskaitseala kaitsevööndis kehtivad nõuded

(1) Pädev asutus kooskõlastab ametiga kaitsevööndis ehitusteatis kohustusega või ehitusloakohustusliku ehitise ehitamise, sealhulgas ajutise ehitise püstitamise või rajamise ning olemasoleva ehitise ümberehitamise, laiendamise, välisilme muutmise ja lammutamise.

(2) Kui ehitise, sealhulgas ajutise ehitise püstitamiseks või rajamiseks ning olemasoleva ehitise ümberehitamiseks, laiendamiseks, välisilme muutmiseks ja lammutamiseks ei ole ehitusseadustiku kohaselt ehitusteatis või ehitusluba nõutav või kui ehitamine kaitsevööndis ei ole ametiga kooskõlastatud, teavitab ehitamisest huvitatud isik ametit ehitamisest ette käesoleva seaduse §-s 59 sätestatud korras.

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud teavitatakse ametit ette:

- 1) kõrghaljastuse rajamisest mälestise kaitsevööndisse;
- 2) raie-, kaeve- ja muude pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud tööde tegemisest arheoloogiamälestise, ajaloolise loodusliku pühapaiga, ajaloomälestisest kalmistu ja kirikuaia ning ehitismälestisest pargi kaitsevööndis;
- 3) maapinna ettevalmistamisest metsaseaduse tähenduses arheoloogiamälestise ja ajaloolise loodusliku pühapaiga kaitsevööndis;
- 4) ankurdamisest, traalimisest, süvendamisest ja tahkete ainete kaadamisest veeluse mälestise kaitsevööndis.

(4) Kui kinnismälestise kaitsevööndi eesmärk on käesoleva seaduse alusel arheoloogilise kultuurikihi säilimine, tehakse vajaduse korral ehitamisel või kaeve- ja muude pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud tööde tegemisel uuring. Uuringu tegemisele ja selle kulu hüvitamisele kohaldatakse käesoleva seaduse § 46 lõigetes 4–6 ning §-des 47 ja 48 sätestatud.

(5) Kui käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 1–3 sätestatud tööd kaitsevööndis tehakse käesoleva seaduse § 52 lõikes 3 sätestatud tööga samal ajal ka mälestisel või muinsuskaitsealal, asendab teavitamist tööde tegemise luba ja vajalikud andmed esitatakse tööde tegemise loa taotluses.

(6) Ametiga kooskõlastamine või teavitamiskohustuse täitmine ei ole nõutav kaitsevöödis asuva ehitise siseruumides ehitamise korral ja käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatu puhul ulatuses, milles on tehtud leevendusi mälestiseks või muinsuskaitsealaks tunnistamise õigusaktis.

§ 59. Kaitsevööndis tööde tegemise teatis

(1) Käesoleva seaduse § 58 lõigetes 2 ja 3 sätestatud juhtudel esitatakse tööde tegemise teatis ametile või elektrooniliselt kultuurimälestiste registri kaudu vähemalt kümme päeva enne tööde alustamist.

(2) Kui amet ei teavita tööde tegemise teatise esitajat kümne päeva jooksul pärast teatise esitamist vajadusest teatise esitatud andmeid täiendavalt kontrollida, võib tööga alustada. Kui esitatud andmeid on vaja täiendavalt kontrollida, otsustab amet tööde lubamise 30 päeva jooksul teatise esitamisest arvates.

(3) Tööde tegemise teatises märgitakse:

- 1) teatise esitaja nimi, kontaktandmed ja allkiri ning teatise esitamise kuupäev;
- 2) teatise esitamise eesmärk, sealhulgas kavandatava töö kirjeldus ja vajaduse korral täpsustavad joonised või muu lisateave;
- 3) töö alustamise kuupäev ja kavandatav lõpetamisaeg;
- 4) töö teostaja andmed.

(4) Amet kontrollib tööde tegemise teatises esitatud töö vastavust kaitsevööndi eesmärgile ja esitab vajaduse korral lisatingimused või otsustab töö tegemise lubatavuse.

(5) Amet keeldub tööde tegemise teatises märgitud töö lubamisest, kui töö tegemine ei taga mälestise või muinsuskaitseala kaitsevööndi eesmärgi täitmist või sellega võib tekkida oht mälestisele või muinsuskaitsealal asuva ehitise säilimisele.

(6) Tööde tegemise teatise alusel võib töid teha kahe aasta jooksul teatise esitamisest või lisatingimuste määramisest.

(7) Tööde tegemise teatise vorminõuded ja selle esitamise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 60. Tööde peatamine

Kui kinnismälestisel, muinsuskaitsealal või nende kaitsevööndis töid tehes avastatakse rajatis, tarind, hooneosa, viimistluskiht, arheoloogiline kultuurkiht või muu leid või asjaolu, mida seni tehtud uuringute käigus ei ole dokumenteeritud või millega projekteerimisel või tööde tegemise loa andmisel ei ole arvestatud, on tööde teostaja kohustatud säilitama leitu muutmata kujul ning teavitama sellest viivitamata ametit.

§ 61. Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused

(1) Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste ülesanne on kindlustada, et planeeritaval maa-alal kavandatavad muudatused aitavad tagada muinsuskaitseala või kinnismälestise säilimise ja kaitsevööndiga seatud eesmärgid.

(2) Üldplaneeringu eritingimused koostatakse, kui planeeritaval maa-alal asub muinsuskaitseala või selle kaitsevöönd. Ametiga kooskõlastatult ei pea eritingimusi koostama juhul, kui kavandatav tegevus ei muuda oluliselt väljakujunenud ruumilist olukorda või muinsuskaitseala säilimist ja vaadeldavust.

(3) Detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused koostatakse, kui planeeritaval maa-alal asub muinsuskaitseala, kinnismälestis või nende kaitsevöönd.

(4) Kui ehitise püstitamiseks ja rajamiseks puudub detailplaneeringu koostamise kohustus ja ehitis püstitatakse või rajatakse projekteerimistingimuste alusel, koostatakse muinsuskaitse eritingimused, lähtudes käesolevas paragrahvis detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste kohta sätestatust. Detailplaneeringu olemasolul seda täpsustavate projekteerimistingimuste andmisel arvestatakse detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimustega.

(5) Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused koostab pädev isik ning need kooskõlastatakse ametiga. Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamise kulud katab tellija.

(6) Nõuded üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamise korrale kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

4. jagu

Vallasmälestisel tööde tegemine

§ 62. Vallasmälestisel tööde tegemise luba

(1) Tööde tegemise luba on nõutav tegevuskava alusel vallasmälestise konserveerimiseks, restaureerimiseks ja mälestise ilme muutmiseks ning vallasmälestise eemaldamiseks kinnisasjast, mille juurde see kuulub.

(2) Tööde tegemise luba ei ole nõutav nende tegevuste puhul ja ulatuses, mille kohta on tehtud leevendus asja mälestiseks tunnistamise käskkirjas.

§ 63. Vallasmälestise tegevuskava

(1) Tegevuskava koostatakse käesoleva seaduse § 62 lõikes 1 sätestatud tööde tegemiseks.

(2) Tegevuskava sisaldab töö eesmärki ja teostamise ajakava, mälestise seisundi kirjeldust, töö käigus tehtavate uuringute loetelu, tööde kava, meetodikat ja ulatust, kasutatavate materjalide kirjeldust, illustreerivat materjali ning vajaduse korral tehnilisi jooniseid.

§ 64. Vallasmälestisel tööde tegemise loa taotlemine

(1) Tööde tegemise loa taotluses märgitakse lisaks haldusmenetluse seaduse § 14 lõikes 3 nimetatud andmetele:

- 1) mälestise andmed;
- 2) kavandatava töö või tegevuse kirjeldus;
- 3) kavandatava töö või tegevuse alustamise kuupäev ja kavandatav lõpetamisaeg;
- 4) töö teostaja andmed.

(2) Koos tööde tegemise loa taotlusega esitatakse ametile nõuetele vastav tegevuskava.

(3) Tööde tegemise loa taotluse ning tööde tegemise loa vorminõuded ja taotluse esitamise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 65. Vallasmälestisel tööde tegemise loa menetlemine

(1) Amet annab tööde tegemise loa või keeldub loa andmisest 20 päeva jooksul nõuetekohase taotluse saamisest arvates.

(2) Tööde tegemise loas võib sätestada tingimused käesoleva seaduse § 62 lõikes 1 sätestatud tööde või tegevuste tegemisele ning täiendada uuringud või muinsuskaitsele järelevalve, kui see on vajalik.

(3) Amet võib keelduda tööde tegemise loa andmisest, kui:

- 1) kavandatav töö või tegevus ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele või võib kahjustada mälestise või selle osa säilimist või seisundit;
- 2) tegevuskava ei vasta käesolevas seaduses kehtestatud nõuetele või uuringu tulemustele;
- 3) tegevuskava ei ole koostanud pädev isik;
- 4) töö teostaja ei vasta käesoleva seaduse § 68 lõikes 1 sätestatud nõudele;
- 5) loa taotlemisel on esitatud teadvalt valeandmeid, mis mõjutavad oluliselt loa andmise otsustamist;
- 6) töö teostajal on varem tehtud tööde nõuetekohane aruanne esitamata.

(4) Tööde tegemise luba antakse kuni kaheks aastaks. Luba võib põhjendatud juhul pikendada ühe korra kahe aasta võrra.

(5) Amet võib tunnistada tööde tegemise loa kehtetuks, kui töö teostaja rikub mälestist või loaga sätestatud tingimusi või kui loa taotlemisel on esitatud teadvalt valeandmeid, mis mõjutasid oluliselt loa andmise otsustamist.

(6) Muinsuskaitsele järelevalve teostamisele kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 55 ja 56 sätestatut.

§ 66. Vallasmälestisega seotud tööde tegemise teatis

(1) Vallasmälestise hoiu- ja säilitustingimuste muutmisest teavitatakse ametit ette. Teavitusele kohaldatakse käesoleva seaduse § 59 lõigetes 1–4, 6 ja 7 sätestatut.

(2) Teavitamine ei ole nõutav, kui selle kohta on tehtud leevendus asja mälestiseks tunnistamise käskkirjas.

(3) Amet keeldub teatises märgitud töö lubamisest, kui sellega võib tekkida oht vallasmälestise säilimisele.

§ 67. Vallasmälestise konserveerimise ja restaureerimise dokumenteerimine ning tööde aruanne

(1) Vallasmälestise konserveerimine ja restaureerimine dokumenteeritakse ning nõuetekohane aruanne esitatakse ametile kolme kuu jooksul pärast tööde lõppemist.

(2) Aruande koostab ja esitab töö teostaja.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tööde dokumenteerimise korra ja nõuded aruandele kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

5. peatükk

Isikute kohustused muinsuskaitse valdkonnas tegutsemisel

§ 68. Muinsuskaitse valdkonnas tegutsemise nõuded

(1) Muinsuskaitse valdkonnas tegutseval ettevõtjal peab olema vastavasisuline õigussuhe käesoleva seaduse §-s 69 nimetatud pädeva isikuga või ta peab olema füüsilisest isikust ettevõtjana ise pädev isik.

(2) Majandustegevusteade esitatakse majandustegevuse registrisse järgmistel muinsuskaitse valdkonna tegevusaladel tegutsemiseks:

- 1) mälestise ning maailmapärandi objektil asuva ehitise konserveerimise ja restaureerimise ehitusprojekti koostamine;
- 2) mälestise ning maailmapärandi objektil asuva ehitise konserveerimise ja restaureerimise tegevuskava koostamine;
- 3) uuringukava koostamine ja uuringu tegemine;
- 4) planeeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamine;
- 5) mälestise ning maailmapärandi objektil asuva ehitise konserveerimine ja restaureerimine;
- 6) muinsuskaitse järelevalve teostamine;
- 7) veealusele mälestisele sukeldumise teenuse pakkumine.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud muinsuskaitse valdkonna tegevusalade täpsema jagunemise, arvestades mälestise liiki ja materjali, kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

(4) Majandustegevusteates märgitakse käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud muinsuskaitse valdkonna tegevusala, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 15 lõikes 1 sätestatud andmed ja ettevõtja pädeva isiku kohta sama seaduse § 15 lõikes 2 sätestatud andmed.

(5) Majandustegevusteade on esitatud, kui majandustegevuse registris on olemas käesoleva seaduse §-s 69 sätestatud nõuetele vastava pädeva isiku kinnitus tema õigussuhte kohta majandustegevusteade esitanud ettevõtjaga.

(6) Kui majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 58 lõikes 1 nimetatud teadet ei esitata Eesti teabevärava kaudu, siis esitatakse see koos pädeva isiku kinnitusega ametile, kes kannab teates ja pädeva isiku kinnituses sisalduvad andmed majandustegevuse registrisse.

(7) Kui pädev isik ei esita kinnitust või kinnitusest loobumist Eesti teabevärava kaudu, siis esitab ta selle ametile, kes kannab kinnituse või sellest loobumise majandustegevuse registrisse.

(8) Pädeva isiku ja ettevõtja vahelise õigussuhte katkemise korral on pädeval isikul õigus kinnitusest loobuda. Kui pädev isik on kinnitusest loobunud, esitab ettevõtja majandustegevuse üldandmete muutumise teate majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 30 lõike 5 kohaselt. Kui kinnitusest loobunud pädev isik on asjaomasel tegevusalal ettevõtja ainus pädev isik, loetakse, et ettevõtja ei ole sellel tegevusalal tegutsemiseks teatamiskohustust täitnud.

§ 69. Pädev isik

(1) Pädev isik on asjatundja, kes vastab käesoleva paragrahvi lõigetes 2–6 sätestatud nõuetele ning kes teeb, kontrollib või juhib tööd oma pädevusega seonduval muinsuskaitse valdkonna tegevusalal ja vastutab selle eest.

(2) Isik võib tegutseda pädeva isikuna käesoleva seaduse § 68 lõikes 2 sätestatud muinsuskaitse valdkonna tegevusalal, kui tal on vastavat kvalifikatsiooni tõendav kutsetunnistus või käesoleva seaduse kohane pädevustunnistus.

(3) Ettevõtja pädeva isikuna, kelle töö hõlmab teiste juhtimist, võib töötada isik, kelle kutsetase hõlmab teiste töö juhtimist või kellel on käesoleva seaduse kohane pädevustunnistus.

(4) Pädeva isikuna võib tegutseda ka välisriigi kutsekvalifikatsiooni omandanud isik, kui tema kutsekvalifikatsiooni on tunnustatud välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse kohaselt. Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse § 7 lõikes 2 sätestatud pädev asutus on amet.

(5) Pädev isik täidab oma ülesandeid asjatundlikult ja töö eripäralt vastava hoolsusega. Isik ei või samal ajal tegutseda mitme ettevõtja pädeva isikuna, kui tema töökoormus ei võimalda oma töökohustusi nõuetekohaselt täita.

(6) Pädev isik kaasab vajaduse korral töö tegemisse vastava eriala ja pädevusega spetsialisti, kui tema kvalifikatsioon ei ole töö eripära tõttu piisav.

(7) Ettevõtja, kelle vastutusel ja heaks pädev isik töötab, tagab, et pädeval isikul on võimalik teha oma tööd seadusest tulenevate nõuete kohaselt ning töö eripäralt vastava hoolsusega.

§ 70. Pädevustunnistus

(1) Pädevustunnistus tõendab isiku kvalifikatsiooni vastavust pädevuse nõuetele. Pädevustunnistus annab isikule õiguse tegutseda selles märgitud tegevusalal tema kvalifikatsiooni ulatuses.

(2) Isik ei pea pädevustunnistust taotlema, kui tal on kutseaduse kohane kutse, mille kutsestandard sisaldab muinsuskaitsealast pädevust.

§ 71. Pädevustunnistuse taotlemine, andmine ja andmisest keeldumine

(1) Pädevustunnistust taotlev isik peab olema:

- 1) vastavalt tegevusalale riiklikult tunnustatud kõrghariduse või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooniga;
- 2) tegutsenud soovitud tegevusalal pidevalt vähemalt neli viimast aastat.

(2) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule peab pädevustunnistust taotlev isik olema ehitismälestisel, ajaloomälestisel kalmistul ja kirikuaias tegutsemiseks läbinud soovitud tegevusalale vastava täienduskoolituse.

(3) Amet võib otsustada, et kõrghariduse ja täienduskoolituse nõuet ei ole vaja täita kinnismälestise ning maailmapärandi objektidel asuva ehitise konserveerimise ja restaureerimise tegevusalal tegutsemiseks, kui töö ei hõlma teiste töö juhtimist ja korraldamist.

(4) Veealusele mälestisele sukeldumise teenuse tegevusalal pädevustunnistust taotleval isikul peab olema:

- 1) ameti antud sukeldumisluba;
- 2) rahvusvaheliselt tunnustatud sukeldumisinstruktori litsents.

(5) Pädevustunnistuse saamiseks esitab taotleja ametile:

- 1) taotluse;
- 2) haridust tõendava dokumendi;
- 3) tehtud tööde loetelu, mis sisaldab tööde kirjeldust ja fotomaterjali;
- 4) täienduskoolituse läbimist tõendava dokumendi;
- 5) andmed riigilõivu tasumise kohta.

(6) Käesoleva paragrahvi lõike 5 punktides 2–3 sätestatud nõudeid ei kohaldata sukeldumise teenuse tegevusalal pädevustunnistuse taotlemisel.

(7) Taotleja märgib taotluses lisaks haldusmenetluse seaduse § 14 lõikes 3 sätestatule isikukoodi, mälestise liigi ja tegevusala, millel tegutsemiseks ta pädevustunnistust taotleb.

(8) Isiku pädevust hindab ja pädevustunnistuse viieks aastaks annab amet. Pädevustunnistuse kehtivust võib isiku taotlusel viie aasta kaupa pikendada.

(9) Ametil on õigus hinnata pädevustunnistuse andmisel isiku pädevust taotletava tegevusala piires lähtuvalt mälestise liigist ja taotleja kvalifikatsioonist ning piirata pädevustunnistuses isiku tegutsemisõigust lähtuvalt taotleja oskustest teatud liiki ja teatud materjalist mälestistega töötamisel.

(10) Amet lahendab pädevustunnistuse või selle pikendamise taotluse 30 päeva jooksul.

(11) Amet keeldub pädevustunnistust andmast, kui taotleja:

- 1) ei vasta käesoleva seaduse § 71 lõigetes 1 ja 2 või lõikes 4 sätestatud nõuetele;
- 2) tehtud tööd ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele;
- 3) on pädevustunnistuse taotlemisel esitanud teadvalt valeandmeid, mis mõjutavad oluliselt pädevustunnistuse andmise otsustamist;
- 4) ei ole tasunud nõutavat riigilõivu.

(12) Amet keeldub pädevustunnistust pikendamast, kui taotleja:

- 1) ei ole tegutsenud soovitud tegevusalal pidevalt vähemalt neli viimast aastat;
- 2) tehtud tööd ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele;
- 3) on tehtud tööde käigus rikkunud või hävitanud mälestise, maailmapärandi objektidel asuva ehitise või nende osa;
- 4) ei ole tasunud nõutavat riigilõivu.

(13) Amet võib keelduda pädevustunnistust pikendamast, kui taotleja:

- 1) ei ole esitanud nõuetekohast käesolevas seaduses sätestatud aruannet;
- 2) on pädevustunnistuse pikendamisel esitanud teadvalt valeandmeid, mis mõjutavad oluliselt pädevustunnistuse andmise otsustamist.

(14) Pädevustunnistuse taotluse ning pädevustunnistuse vorminõuded ja taotluse esitamise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav ministermäärusega](#).

§ 72. Pädevustunnistuse kehtetuks tunnistamine

- (1) Amet võib tunnistada pädevustunnistuse kehtetuks, kui:
 - 1) taotleja on pädevustunnistuse taotlemisel esitanud valeandmeid, mis mõjutasid oluliselt pädevustunnistuse andmise otsustamist;
 - 2) pädevustunnistust omava isiku tegevus ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele;
 - 3) pädevustunnistust omav isik on tegevusalal tegutsemise käigus rikkunud või hävitanud mälestise, maailmapärandi objektile asuva ehitise või nende osa või ilme.
- (2) Pädevustunnistuse kehtetuks tunnistamise korral ei saa isik uut pädevustunnistust taotleda ühe aasta jooksul pädevustunnistuse kehtetuks tunnistamise päevast arvates.

§ 73. Täienduskoolitus

- (1) Käesoleva seaduse § 71 lõikes 2 nimetatud täienduskoolitust võib läbi viia täiskasvanute koolituse seaduses sätestatud nõuetele vastav täienduskoolitusasutus. Täienduskoolituse õppekava kiidab heaks amet.
- (2) Täienduskoolituse õppekava heakskiitmisel hindab amet koolitusel käsitletavate teemade ja nende käsitluse kestuse piisavust muinsuskaitsealaste pädevuste omandamiseks.
- (3) Kui täienduskoolitus on läbitud välisriigis, hindab koolitusasutuse ja õppekava vastavust käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud ameti pädevustunnistuse taotleja taotluse alusel.

6. peatükk

Muinsuskaitsetegevuse korraldus

1. jagu

Muinsuskaitse korraldajad

§ 74. Muinsuskaitse ja vaimse kultuuripärandi kaitse korraldaja

- (1) Muinsuskaitse korraldajad on vastavalt pädevusele Kultuuriministeerium ja amet.
- (2) Vaimse kultuuripärandi kaitse korraldaja on Kultuuriministeerium.

§ 75. Muinsuskaitse Nõukogu

- (1) Muinsuskaitse Nõukogu on Kultuuriministeeriumi nõuandev kogu, kuhu kuuluvad muinsuskaitse ja sellega seotud valdkondade asjatundjad.
- (2) Muinsuskaitse Nõukogu teeb ettepanekuid ja annab arvamusi käesoleva seadusega seotud küsimustes.
- (3) Muinsuskaitse Nõukogu liikmed nimetab valdkonna eest vastutav minister neljaks aastaks. Liikmele võib Muinsuskaitse Nõukogu töös osalemise eest maksta tasu valdkonna eest vastutava ministri määratud ulatuses.
- (4) Muinsuskaitse Nõukogu töökorra kehtestab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

§ 76. Kohaliku omavalitsuse üksus ja riigi haldusorganid

- (1) Kohaliku omavalitsuse üksus ja riigi haldusorganid arvestavad oma ülesannete täitmisel mälestiste, muinsuskaitsealade ja nende kaitsevöönditega, arheoloogiliste leiukohtade ja veealuse kultuuripärandiga ning kooskõlastavad seaduses sätestatud juhtudel ametiga haldusaktide eelnõud ning teatisekohustusega tegevuste lubamise, mille ese on seotud mälestise, muinsuskaitseala, nende kaitsevööndi, arheoloogilise leiukoha või veealuse kultuuripärandiga. Kui seadusega ei ole kooskõlastamine nõutav, kuid taotletav tegevus on seotud käesoleva seaduse § 26 lõikes 1, § 31 lõikes 3, § 32 lõikes 2, § 52 lõigetes 1–3 ning § 58 lõigetes 1–3 sätestatud töödega, küsib kohaliku omavalitsuse üksus või riigi haldusorgan ameti arvamust.

(2) Amet ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust, kui see võib kahjustada mälestise, selle osa, muinsuskaitseala või arheoloogilise leiukoha säilimist või seisundit või kaitsevööndi eesmärgi saavutamist.

(3) Amet võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuse kooskõlastamisel seada tingimusi, millega tagatakse mälestise, muinsuskaitseala, arheoloogilise leiukoha säilimine ja seisund või nende kaitsevööndi eesmärk, sealhulgas määrata uuringu tegemise kohustuse.

(4) Amet võib nõuda maailmapärandi objektile ehitise püstitamiseks arhitektuurivõistluse korraldamist.

§ 77. Haldusülesande täitmiseks volitamine

(1) Valdkonna eest vastutav minister võib halduskoostöö seaduses sätestatud korras volitada kohaliku omavalitsuse üksust täitma riigi nimel käesolevas seaduses sätestatud ameti haldusülesandeid ja teostama riigi nimel korrakaitseorganina riiklikku järelevalvet.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ülesanded võib üle anda täielikult või osaliselt.

(3) Halduslepingu sõlmib ja haldusjärelevalvet halduslepinguga volitatud haldusülesannete täitmise üle teostab amet.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud haldusleping lõpetatakse ühepoolset või esineb muu põhjus, mis takistab haldusülesande täitjal jätkata nimetatud haldusülesande täitmist, korraldab haldusülesande edasise täitmise amet.

2. jagu

Kultuurimälestiste register ja mälestise tähistamine

§ 78. Kultuurimälestiste register

(1) Kultuurimälestiste registri (edaspidi käesolevas paragrahvis *register*) eesmärk on tagada:

- 1) mälestiste, muinsuskaitsealade ja arheoloogiliste leiukohtade säilimiseks ja järelevalve teostamiseks vajalike andmete kogumine;
- 2) mälestiste, muinsuskaitsealade ja arheoloogiliste leiukohtade kohta teabe andmine ja avalikustamine;
- 3) ajutise kaitse alla võetud asjade ja arheoloogiliste leidude üle arvestuse pidamine.

(2) Registri asutab ja selle põhimääruse kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#)määrusega.

(3) Registri vastutav töötleja on amet.

(4) Registris töödeldakse järgmisi andmeid:

- 1) mälestise ja muinsuskaitseala andmed;
- 2) mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise omaniku ja valdaja andmed;
- 3) andmed mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise seotud taotluste, hoolduskava, taastamise kohustuse, eritingimuste, uuringute, ehitusprojektide, tegevuskavade, lubade, teatiste ja aruannete kohta;
- 4) riikliku ja haldusjärelevalve andmed;
- 5) andmed ajutise kaitse alla võetud kultuuriväärtusega asja või maa-ala kohta;
- 6) kultuuriväärtusega asja või maa-ala tuvastamise andmed;
- 7) arheoloogiliste leidude ja leiukohtade andmed;
- 8) otsingulubade ja sukeldumislubadega seotud andmed;
- 9) pädevustunnistustega seotud andmed.

(5) Kui mälestiseks olemine lõpetatakse või mälestise omaniku andmed muutuvad, säilitatakse mälestisega seotud isikuandmeid, mis on vajalikud asja kohta ajaloolise ülevaate saamiseks.

(6) Registrisse kantavate andmete täpsem koosseis ja nende täpsem säilitamise tähtaeg sätestatakse registri põhimääruses.

(7) Kinnismälestise, muinsuskaitseala, nende kaitsevööndi ning arheoloogilise leiukoha asukoht kantakse riigi maakatastrisse.

(8) Veealused mälestised kannab Transpordiamet koostöös ametiga navigatsioonikaardile.
[RT I, 10.12.2020, 1- jõust. 01.01.2021]

§ 79. Mälestise tähistamine

(1) Kinnismälestisi tähistatakse ning vallasmälestisi ja veealuseid mälestisi võib tähistada vastava tähisega.

(2) Mälestiste tähistamist korraldab amet.

(3) Mälestiste tähistamise korra ja tähisel oleva kujutise kehtestab [valdkonna eest vastutav minis­ter­määrusega](#).

7. peatükk Riiklik ja haldusjärelevalve

§ 80. Riikliku ja haldusjärelevalve teostamine

Riiklikku ja haldusjärelevalvet käesoleva seaduse ning selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle teostab amet ja kohaliku omavalitsuse üksus.

§ 81. Riikliku järelevalve meetmed ja sunniraha määr

(1) Amet võib käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitse­seaduse §-des 30, 31, 32, 44 ja 49–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitse­seaduses sätestatud alusel ja korras.

(2) Ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib amet rakendada sunnivahendit asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Kohustuse täitmisele sundimiseks kehtestatakse juriidilise isiku puhul sunniraha ülemmääras 32 000 eurot.

§ 82. Riikliku ja haldusjärelevalve erisused

(1) Amet ja kohaliku omavalitsuse üksus võib peatada mis tahes töö või tegevuse, mis võib ohustada mälestist, muinsuskaitsealal asuvat ehitist, arheoloogilist leidu, leiukohta või kultuurkihti. Amet võib vajaduse korral määrata täiendavad uuringud või tööde tegemise tingimused selleks, et hoida ära mälestise, muinsuskaitsealal asuva ehitise, arheoloogilise leiu, leiukoha või kultuurkihi kahjustamine, samuti peatada töö või uuringu, mis ei järgi ehitusprojekti, tegevuskavas, uuringukavas või tööde tegemise loas määratud tingimusi.

(2) Kui kohaliku omavalitsuse üksus peatab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud töö või tegevuse, teavitab ta sellest viivitamata ametit. Tööde jätkamise otsustab amet.

(3) Amet võib piirata juurdepääsu kinnismälestisele, kui vaba juurdepääs võib ohustada kinnismälestise säilimist.

8. peatükk Vastutus

§ 83. Arheoloogilise leiu ja leiukohaga seotud nõuete rikkumine

(1) Arheoloogilisest leiust mitteteatamise, samuti arheoloogilise leiu või selle osa teadliku leiukohast eemaldamise, samuti arheoloogilise leiu, selle osa või arheoloogilise leiukoha või arheoloogilise kultuurkihi teadliku rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 200 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot.

(3) Käesolevas paragrahvis sätestatud väärteo katse on karistatav.

§ 84. Mälestise tähise rikkumine ja eemaldamine

(1) Mälestise tähise rikkumise või eemaldamise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 100 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 6400 eurot.

(3) Käesolevas paragrahvis sätestatud väärteo katse on karistatav.

§ 85. Uuringu ja tööde tegemise nõuete rikkumine

(1) Uuringu või töö tegemise eest ilma ameti loata, kui ameti luba oli nõutav, või ametit nõuetekohaselt teavitamata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot.

(3) Käesolevas paragrahvis sätestatud väärteo katse on karistatav.

§ 86. Mälestisel, selle kaitsevööndis ja arheoloogilises leiukohas otsinguvahendi kasutamise keelu rikkumine

Mälestisel, selle kaitsevööndis või arheoloogilises leiukohas otsinguvahendi kasutamise keelu rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

§ 87. Veealusele mälestisele sukeldumise nõuete rikkumine

(1) Veealusele mälestisele sukeldumise nõuete rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot.

§ 88. Otsinguvahendi loata otsinguvahendi kasutamine

Ameti otsinguvahendi loata otsinguvahendi kasutamise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

§ 89. Otsinguvahendi konfiskeerimine

Amet või kohus võib kohaldada käesoleva seaduse §-des 83, 86 ja 88 sätestatud väärteo vahetuks objektiks olnud otsinguvahendi konfiskeerimist vastavalt karistusseadustiku §-le 83.

§ 90. Menetlus

Käesolevas peatükis sätestatud väärtegede kohtuväline menetleja on amet.

9. peatükk Rakendussätted

1. jagu Üleminekusätted

§ 91. Muinsuskaitseala põhimääruse kehtivus

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist kehtestatud [muinsuskaitseala põhimäärus](#) jääb pärast käesoleva seaduse jõustumist kehtima seniks, kuni Vabariigi Valitsus tunnistab selle kehtetuks või kuni muinsuskaitseala kaitsekord kehtestatakse käesolevas seaduses sätestatud alusel ja korras. Muinsuskaitseala kaitsekord kehtestatakse nelja aasta jooksul käesoleva seaduse jõustumisest. Käesolevas lõikes toodud tähtaeg võib pikeneda, arvestades käesoleva seaduse §-s 18 sätestatud menetlusele või kohtuvaidlustele kuluvat aega.

(2) Kui muinsuskaitseala põhimääruse osa on käesoleva seadusega vastuolus, kohaldatakse käesoleva seaduse sätteid.

(3) Kuni käesoleva seaduse alusel muinsuskaitseala kaitsekorra kehtestamiseni loetakse käesoleva seaduse § 52 lõike 2 punkti 2 tähenduses väga väärtuslikuks ehitiseks enne 1940. aastat ehitatud või püstitatud ehitis, kui muinsuskaitse põhimääruses on kaitse eesmärgina sätestatud arhitektuurselt väärtuslike interjööride säilitamine.

§ 92. Mälestise liigid

Enne käesoleva seaduse jõustumist mälestiseks tunnistatud mälestise liigid viiakse kooskõlla käesolevas seaduses sätestatud mälestiste liigitusega 2022. aasta 1. jaanuariks.

§ 93. Kultuurimälestiste registri korrastamine

Kultuurimälestiste registri andmed viiakse vastavusse käesoleva seaduse nõuetega 2022. aasta 1. jaanuariks.

§ 94. Kaitsekohustuse teatis

Enne käesoleva seaduse jõustumist antud kaitsekohustuse teatistes mälestise ja mälestise kaitsevööndi kitsendustes tehtud leevendused, mälestise hooldamiseks tehtavate tööde loetelu ning vallasmälestise säilitamise tingimused jäävad kehtima ulatuses, mis ei ole vastuolus käesoleva seadusega, ning kuni neid ei muudeta käesolevas seaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 95. Kaitsevööndi ulatus ja muutmine

Enne 2008. aasta 19. detsembrist ministri määruse või käskkirjaga mälestiseks tunnistatud asja kaitsevöönd on 50 meetri laiune maa-ala mälestise väliskontuurist või piirist arvates, kui õigusaktis ei ole määratud teisiti. Kaitsevööndi muutmise menetlusele ja vastava õigusakti avaldamisele kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 13, 14 ja 16 sätestatud.

§ 96. Halduslepingu muutmine

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist kohaliku omavalitsuse üksuse volikoguga sõlmitud haldusleping muinsuskaitse riiklike kohustuste täitmiseks viiakse käesoleva seadusega kooskõlla või lõpetatakse 2020. aasta 1. jaanuariks.

(2) Kui enne käesoleva seaduse jõustumist kohaliku omavalitsuse üksuse volikoguga sõlmitud halduslepingu säte on käesoleva seadusega vastuolus, kohaldatakse käesoleva seaduse sätteid.

§ 97. Enne käesoleva seaduse jõustumist esitatud loataotluse menetlemine

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist esitatud taotlus mälestisel, muinsuskaitsealal ja nende kaitsevööndis tööde tegemise loa saamiseks menetletakse lõpuni käesoleva seaduse alusel.

(2) Kui isik peab käesoleva seaduse alusel esitama uuringuteatise või tööde tegemise teatise, siis loetakse teatis esitatuks varem esitatud uuringuloa või tööde tegemise loa taotlusega.

(3) Kui enne käesoleva seaduse jõustumist on esitatud loataotlus mälestisel, muinsuskaitsealal või nende kaitsevööndis tehtava tegevuse kohta, mille puhul tööde tegemise luba ei ole käesoleva seaduse kohaselt nõutav, lõpetab amet loa menetluse.

§ 98. Enne käesoleva seaduse jõustumist esitatud kultuuriväärtusega asja otsimise loa ja sukeldumisloa taotlus

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist esitatud kultuuriväärtusega asja otsimise loa ja sukeldumisloa taotlus menetletakse lõpuni käesoleva seaduse alusel.

(2) Enne käesoleva seaduse jõustumist välja antud kultuuriväärtusega asja otsimise luba ja sukeldumisluba kehtib selles märgitud tähtaja lõpuni.

§ 99. Enne käesoleva seaduse jõustumist muinsuskaitsealal sätestatud täienduskoolitust korraldanud isiku tegevusõigus

Enne käesoleva seaduse jõustumist kehtinud muinsuskaitsealal sätestatud täienduskoolitust korraldanud isik peab viima oma tegevuse käesolevas seaduses sätestatud nõuetega kooskõlla 2020. aasta 1. septembriks.

§ 100. Muinsuskaitse eritingimused

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist koostatud muinsuskaitse eritingimusi võib ametile heakskiitmiseks esitada kuue kuu jooksul käesoleva seaduse jõustumisest arvates.

(2) Enne käesoleva seaduse jõustumist või käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtajal heakskiitmiseks esitatud muinsuskaitse eritingimused menetletakse lõpuni enne käesoleva seaduse jõustumist kehtinud muinsuskaitsealal.

(3) Enne käesoleva seaduse jõustumist heakskiidetud või ameti koostatud või käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel heakskiidetud muinsuskaitse eritingimused kehtivad enne käesoleva seaduse jõustumist kehtinud muinsuskaitsealal määratud ajani. Muinsuskaitse eritingimuste kehtivuse tähtaega ei pikendata.

§ 101. Vastutava spetsialisti tegevusluba

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist kehtinud muinsuskaitsealal enne 2014. aasta 1. jaanuari antud töid juhtiva vastutava spetsialisti tegevusluba kehtib kuni 2020. aasta 31. detsembrini.

(2) Enne käesoleva seaduse jõustumist kehtinud muinsuskaitsealal alates 2014. aasta 1. jaanuarist antud töid juhtiva vastutava spetsialisti tegevusluba kehtib kuni 2021. aasta 31. detsembrini.

§ 102. Ettevõtja tegevusluba

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist tegevusloa alusel tegutsenud ettevõtjad muutuvad käesoleva seaduse jõustumisel teatamiskohustusega tegevusalal tegutsevateks ettevõtjateks ning nende teatamiskohustus loetakse käesoleva seaduse jõustumisel täidetuks, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud erisusi.

(2) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud teatamiskohustuse täitmiseks tuleb esitada täiendavaid andmeid võrreldes selle jõustumise hetkeni kehtinud nõuetega, peab ettevõtja esitama need andmed 90 päeva jooksul käesoleva seaduse jõustumisest arvates. Andmete tähtaegselt esitamata jätmise korral ei ole teatamiskohustus täidetud.

§ 103. Uuringu ja muinsuskaitse järelevalve hüvitamine

Käesoleva seaduse § 48 lõike 2 ja § 56 lõike 3 alusel hüvitatakse uuring ning muinsuskaitse järelevalve, mis on määratud käesoleva seaduse alusel ja korras.

2. jagu

Seaduste muutmine ja kehtetuks tunnistamine

§ 104. –§ 113.[Käesolevast tekstist välja jäetud.]

3. jagu

Seaduse jõustumine

§ 114. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2019. aasta 1. mail.